

1 let za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsa kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETAR

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill. "Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (497)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takoj.

ŠTEV. (NO.) 496. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., DNE 13. MARČA, (MARCH) 1917. LETO (VOL.) XII.

Oborožene ladje.

Predsednik Wilson je izdal ukaz, da dobe ameriške trgovske ladje, ki plujejo v nevarne morske pasove, topove na krov.

S tem je rešeno vprašanje, ki je bilo že dolgo na dnevnem redu in se je tudi zadnji kongres bavil z njim. Ukaz za oboroženje ladij je logična posledica tiste politike, ki jo je pričel Wilson takrat, ko je Nemčija napovedala brezobzirno vojskovanje s submarinkami. Ko je prvič stopil pred kongres in mu naznanil, da je prekinil diplomatske stike z Nemčijo, je bilo pričakovati, da bodo temu sledili nadaljnji koraki; v svojem drugem govoru pred kongresom je pa Wilson označil stanje, ki ga misli vzdržavati, za "oboroženo nevtralnost."

Wilsonovi nazori o položaju, ki ga je ustvarila submarinska kampanja, so splošno znani. Njegovo mnenje je, da so Zedinjene države vsled te kampanje blokirane. Na tem je toliko resnice, da so od začetka tega vojskovanja številne ameriške ladje obdržale v lukah, ker se iz strahu pred nemškimi submarinkami niso upale na morje.

Predsednik Wilson stoji na stališču, da so s tem kršene pravice Zedinjenih držav, on, kot prvi izvršilni uradnik, je pa dolžan ščititi te pravice pod vsakim pogojem in poskrbeti, da se morejo ameriške ladje voziti, kamor se hočejo. Nemčiji ne odreka pravice, da uniči ameriško ladjo; upira se pa temu, da bi jih potopljala brezobzirno, če le pridejo v tiste pasove, ki jih je Nemčija označila za prepovedane. Popolno svobodo zahteva za ladje, ki ne vozijo prepovedanega blaga; če ima nakreca nkontrabant, jo sme nemška submarinka pogrezniti, ampak prepričati se mora prej, ali ga ima ali ne, in v prvem slučaju mora dati ljudem dovolj časa, da si rešijo življenje, preden pogrezne ladjo.

Čim se je Wilson postavil na to stališče, ki ga Nemčija odklanja, je bilo le dvoje mogoče: Ali izpremeni Wilson svoje nazore — bodisi sam ali pa pod pritiskom kongresa — ali pa stori kaj takega, kar zaščiti po njegovem mnenju svobodo ameriške paroplovbe.

Da odstopi predsednik s svojega stališča, je bilo tedaj pričakovati; kongres je odobril njegovo politiko, takrat, ko je vzel na znanje, da so diplomatski stiki z Nemčijo prekinjeni. Bilo je pa tudi očitno, da odobrava večina kongresa oboroženje ladij. V senatu je zaradi tega ni bil storjen tak sklep, ker ga je obstrukcija dvanajstih članov preprečila. A med temi dvanajstim tudi niso bili vsi zoper oboroženje, ampak so obstruirali zato, ker niso hoteli, da se prenese kongresove pravice na predsednika samega.

Ukaz, da naj se ladje oborožijo, ni torej nikakršno presenečenje. Sklep je z vladnega stališča logičen, in čim je Wilson razvil svoje nazore o nemški submarinski kampanji, je bilo izven dvoma, da se zgodi kaj podobnega.

Izprva je Wilson želel, naj mu da kongres izrecno pooblastilo za to. Kakor smo že omenili,

se to zaradi obstrukcije v senatu ni zgodilo. Nato je Wilson vprašal člane svoje vlade, če ima sam legalno pravico za tak ukaz; generalni pravdnik Gregory in državni tajnik Lansing sta izdelala juristično izjavo, ki mu priznava to pravico, in Wilson se je je poslužil.

Topove dobe trgovske ladje od bojne mornarice; z njimi pridejo tudi mornariški topničarji in častniki na krov, in od časa, kadar pride ladja v nevarni pas, je prvi oficir mornarice vrhovni poveljnik na njej.

Javlja se, da imajo topničarji nalog, da ta-

koj napadejo submarinko, če se prikaže periskop; nasprotno pa imajo ostati pasivni, če plove submarinka na površju in če ostane na površju ves čas, dokler se približuje ladji. To se pravi: Če je submarinka skrita, je to znamenje, da hoče napasti ladjo; na to naj pa topničarji ne čakajo; če plove na površju, tedaj je pričakovati, da bo ravnala, kakor je predpisano bojnim ladjam, preiskala tovor, dovolila nadaljevanje poti, ali pa, če je našla kontrabant, dala ljudem časa za rešitev življenja, preden uniči ladjo.

Pravijo, da so nekatere ladje že oborožene. Kdaj katera odpluje in kam, se pa ne bo objavljalo, da se ne povečava njih nevarnost.

Takšen je sedaj položaj. Vojna to še ni; ampak da je možnost vojne sedaj mnogo bližja, se ne da tajiti. Niti če se izvrši resen spopad med ameriško oboroženo trgovsko ladjo in nemško submarinko ni vojna absolutno neizogibna; ampak posleži jo tak dogodek že zato kaj lahko, razpali strasti na obeh straneh.

Če bi odločevale le besede državnikov, bi se vedno lahko ostali relativno mirni. Predsednik Wilson pravi, da noče vojne, ampak le zaščito ameriških pravic. Zimmermann, ko je bil vprašan, če pričakuje vojno z Ameriko, je odgovoril: "Ne vem. To je odvisno od predsednika Wilsona." Volje za vojno torej pravzaprav ni ne tukaj ne tam. Ali ta volja ima skoraj manj moči, kakor slepi slučaj.

Predsednik Wilson je sklical kongres na dan 16. aprila na posebno zasedanje. Njegov tajnik Taft je izjavil, da je predsednik — ki je zaradi prehlajenja zadnje dni ležal, sicer prepričan, da ima sam pravico ukazati oboroženje ladij, da je pa sicer toliko nujnih zakonskih načrtov, da se mu zdi v interesu dežele najboljše, čim hitreje sklicati 65. kongres.

Med nujnimi zadevami, o katerih govori predsednik, bo nedvojno v prvi vrsti ta, da odobri kongres njegov ukaz o oboroženju ladij. Razum tega pa pojde kajpada za vojaške načrte, zlasti za vojaške kredite, ki jih prejšnji kongres ni rešil.

Da bi se novi kongres postavil v opozicijo proti Wilsonu, pač ni pričakovati. Vsa dosedanja znamenja kažejo, da bo, kar se tiče vojaških reči, zobal iz roke. Par antimilitaristov, ki so itak redko posejani po demokratičnih in republičanskih gredah, ne bo mnogo opravilo zoper militaristično razpoloženje, ki se bolj in bolj utrjuje; pa niti stvari ne bodo preroki mnogo koristili, ker se večinoma poslužujejo le sentimentalnih fraz, bore malo pa jih je, ki bi prihajali do jedra stvari. Z bolehamim pridiganjem pa le škodujejo zadevi, katero je treba stvarno podpreti.

Vendar je pa na vsak način prav, da se sklicuje kongres. Kakršen je, tak je. Kakršnega so volilec napravili, takega imajo. Ali kakršenkoli je, on je edina instanca, ki reprezentira narod in edina sila, ki mora prepričati diktatorja. Če bo imel dovolj trdne volje, da jo prepreči, se bo seveda šele pokazalo.

Na drči.

Kakor po planinskem snegu se drči po prosperiteti. Ampak kakor se skrivajo pod sneženi plastmi nesanih hribov razpoke in prepadi, tako ne ve drsač, kaj tiči pod prosperiteti, ki jo je le vojna ustvarila in le za malo število športnikov. Gorje, če zazija prepad pred preveselim drsačem!

Avstrijski odgovor.

Dolgo je trajalo, a naposled je vendar prišla v Washington nota avstrijske vlade zaradi pomorskega vojskovanja. Pregovor pravi, da je dobremu delu treba časa; v tem slučaju se nam pa bolj zdi, da je bila zadrega mati dolgega obotavljanja.

Nerodni položaj Avstrije je razumljiv. Nemčija je njena vrhovna oblast, in če bi pisala v Washington kaj takega, kar bi bilo v nasprotju s Zimmermanovo noto, bi bila v Berlinu zamera taka, da bi bil strah in trepet in škripanje z zobmi. Ali z Ameriko se Dunaj tudi ne bi rad popolnoma razprl, ker ima Avstrija po svetu že toliko prijateljev, da jih je treba z lučjo iskati; in mogoče je le, da bodo imele tudi Zedinjene države pri sklepanju mira kakšno besedo, za katero ni vseeno, na katero stran pade na vago.

Treba je bilo torej na Dunaju sestaviti noto, ki bo dovolj "juristična". Najboljša bi bila taka, da ni ne tič ne miš, gladka kakor jegulja, da je ne moreš nikjer prijati, raztegljiva kakor paragraf, korajžna in miroljubna, skratka diplomatska. Če hočeš zapisati navadno resnico z navadnimi besedami, jo lahko zapišeš vsakčas, ker ni treba loviti izrazov, ki pomenijo lahko to in ono ali pa nič ne. Nota, kakršno je potrebovala Avstrija, pa dela celo izurjenim diplomatskim stilistom preglavice. In zato zdaj vemo, zakaj je potrebovala toliko časa.

Resnično, sestavljena je tako, da v Washingtonu niso vedeli, kaj naj počno z njo. Ali naj jo smatrajo za prijazen pozdrav, ali za provokacijo?

Nota začenja — kakor nekdanja nemška — z nastevanjem kršitev mednarodnega prava ob strani zaveznikov in opisuje po znanih vzorih hudobnost angleške blokade. Pritožuje se, da je Anglija uvrstila skoraj vse blago med kontrabant in da je zaprla vsak prehod čez Severno morje na tak način, da ni mogla dobiti Avstrija niti tistega blaga, ki ni bilo prepovedano. Taka blokada se ne vjema z londonsko deklaracijo in je torej nasprotna mednarodnemu pravu...

Mislili smo nekaj časa, da so izumili mednarodno pravo le zato, da imajo kaj kršiti. Zdaj vidimo, da ima še drug važen namen: obema strankama daje namreč lepo priliko, da si imata kaj očitati.

Avstrija nadalje razlaga, kaj je hotela Anglija doseči s svojo blokado. In v tem oziru moramo njeni iznajdljivosti napraviti poklon. Bethmann Hollweg in Hefferich in Zimmermann so nam doslej pripovedali, da je hotela izstradati Nemčijo. To gotovo ni bilo krščansko. Toda Avstrija je odkrila v blokadi še nekaj veliko bolj satanskega: Anglija je hotela onemogočiti vsak dovoz v velika industrijska središča in v tovarne sploh, s tem ustvariti brezposelnost in dati delavskim masam povod, da — uprizore revolucijo.

Ne vemo, če so bili na Angleškem res tako dalekovidni. Nimamo jih baš za tepe, ampak da so tako premeteni in preračunljivi, skoraj ne bi mislili. Na vsak način pa kaže ta odstavec, česa se boji Avstrija.

Ako bi se mogel z angleško blokado doseči tak namen — well, tedaj obžalujemo, da se ni posrečilo. Dunajskim gospodom verjamemo, da jim ne bi bila revolucija prijatna. Kar se nas tiče, se nam le zdi, da je z revolucijo nekoliko težav. Ampak če bi jo mogla blokada povzročiti, revolucijo, tedaj bi zaklicali na ves glas "Živela blokada!" — naj se vjema z mednarodnim pravom, ali pa ne. Kajti resnična revolucija v Avstriji bi bila signal, mogočen signal!

Toda če je Anglija hotela, kar ji očita Avstrija, ni dosegla namena. Pa ne moremo pomagati.

Ko je Avstrija razložila vso hudobijo, pojasnjuje, kako je bila z Nemčijo vred potrpežljiva. Dve leti, več kakor dve leti je prenašala angleško zlobnost. Šele tedaj je sporazumno s kjerzerjem sklenila, da vrne Angležem udarec za udarec.

Tukaj je nota pozabila povedati, da se prej ne bi bil mogel vrčati udarec za udarec, ker —

submarinke še niso bile gotove. Ampak kdo more misliti na vse!

Černinova nota zagotavlja, da so bile centralne sile edine, ki so dotlej spoštovale svobodo nevtralec na morju. Avstrijski juristi pravi to tako, da sta Avstrija in Nemčija priznavali nevtralnost plovbo iz dobrega srca in plemenite misli, ne pa zato, ker še nista imeli sredstev, da bi uganjali tak despotizem kakor Anglija. Ko sta spoznali, da morata kršiti to svobodo — to se pravi, ko sta imeli dovolj submarink in izvežbanega moštva — jima je krvavelo srce; ampak nista se smeli ozirati na to, ker so tako zahtevali interesi njihuj narodov in ker ima to zatiranje svobode namen, da razširi svobodo na morju.

Nota napravlja tukaj saltomortale, ki je juristično res imeniten.

"Podmorska kampanja, ki je bila meseca januarja ukazana, izgleda, kakor da krši pravice nevtralec. Pa jih ne! Bog obvaruj! Ta kampanja vrača nevtralec pravice, ki jih dannadan kršijo zavezniki."

Seveda bi bilo bolj enostavno, če bi nota rekla: "Ljubi nevtralec, Angleži kršijo vaše pravice na svoj način, mi jih bomo pa na svojo sorto. Veste, mi se bojujemo, vi pa ne, in zato se ne oziramo na vas." Ampak enostavne besede bi bile tukaj nerodne besede. Teh se je diplomatski avtor hotel izogniti, in je postal naravnost poetičen; ta odstavec o nevtralnih pravcih namreč zaključuje takole:

"Submarinke, ki krizarijo okrog angleških obali, naznanjajo narodom, ki potrebujejo morje — in kateri narod ga ne potrebuje — da ni več daleč dan, ko bodo zastave vseh držav v gloriiji prerjene svobode svobodno plapolale na vseh oceanih."

Kadar govori Avstrija o gloriiji svobode... Ampak Černin vendar ni hotel pisati satire.

Njegova nota se zavrže: "Upamo, da najde ta napoved odmev povsod, kjer žive nevtralni narodi; zlasti upamo, da jo bo razumel veliki na-

rod Zedinjenih držav, katerega dični reprezentant je ves čas, kar je vojna, z ognjevitimi besedami zagovarjal svobodo morja, pota vseh narodov."

Tu ga torej imaš. Ali je bev, ali je mev? Wilsona je morala prijati zavist, ko je to čital. Besede, besede, besede — kdo jih zna bolj delati, kakor on? In nič, prav nič ni v njih povedano — kakor v Wilsonovih govorih.

In — čudo božje — enkrat je prav, da je tako. V Washingtonu so parkrat prečitali ta papir, naposled so pa prišli ko zaključka, da sicer ne odgovarja na to, kar je ameriška vlada vprašala, ampak da je nota vendar prijatna. No, če vprašaš človeka, kakšno bo vreme, on te pa ljubeznivo pogleda in pravi: "Dobro jutro, cenjeni gospod!" — mu zato vendar ne moreš dati klofute.

Tako imamo torej diplomatske stike z Avstrijo še neprekinjene, dasi je gospod grof Tarnowski še vedno "privaten občan". Ne da bi prečenjali stike z raznimi avstrijskimi grofi, ampak če bi bil zastopnik avstrijskega poslanika do bil svoj potni list, bi se bila vojna nevarnost še za eno stopnjo povečala. Tega je pa ameriškiemu ljudstvu prav toliko treba kolikor slepecu ogledala.

In zato je prav, da je avstrijska nota taka, kakršna je.

Seveda, za preveč optimizma tudi tukaj ni prostora; kriza z Avstrijo se je odgodila, odstranila se še ni.

Časopis "Aftenposten" v Kristianiji potoča, da je bila meseca januarja razdejana v Draždanih na Nemškem ena največjih municijskih tovarn. Nastala je bila silna eksplozija, vsled katere se je tovarna porušila do tal. Pri tej priliki je bilo umrtvijo sto delavcev. Vzroka eksplozije baje ne poznajo.

Z vseh konceh in krajev prihajajo take vesti. Toda koliko je podobnih nesreč, ki jih utaje!

Irsko vprašanje.

Anglija je zabredla v hudo krizo. Irsko vprašanje je prišlo zopet na dnevni red, a če je v prejšnjih časih delalo težave, spravlja sedaj vlado v zadrego, ki ji pač lahko pobeli lase.

Irci so že nekaj časa napovedovali, da bodo zahtevali avtonomijo in Lloyd Georgeova vlada je bila pripravljena na to. Za povod so vzeli irski voditelji razglas zaveznikov in znani Wilsonov govor, ki se oba bavita z avtonomijo narodov. Anglija — pravijo irski političarji — naj dokaže, da s resnično, kakor pravi v pogojih, bojuje za pravico drugih narodov, naj potrdi svoj resni namen s tem, da podeli avtonomijo Irski.

Obenem jemljejo Irci Angliji priliko, da bi označevala njih zahtevo za sovražno ali pa da bi jih kakorkoli spravljala v stik z Nemčijo. Naglašajo namreč svoje simpatije za zaveznike in pravijo, da bo stališče zaveznikov tem bolj podprto, če praktično izvedejo, kar teoretično razglasa.

Svojo zahtevo so vložili v parlamentu v obliki resolucije. A dasi je bilo že prej znano, da pride taka resolucija, je povzročila zadeva vendar tak vihar, kakršnega ni angleški parlament že davno videl. Prišlo je tako daleč, da so irski nacionalistični poslanci demonstrativno zapustili zbornico.

V čem je pravzaprav težava? Je li večina angleškega parlamenta nasprotna irski avtonomiji? Ali ji nasprotuje Lloyd George?

Ne eno, ne drugo se ne more trditi. Med angleškimi konservativnimi poslanci jih je pač mnogo, ki ne morejo besede Home Rule niti slišati. Ampak oni niso večina. Zakon o irski avtonomiji je bil že davno pred vojno sklenjen, uveljaviti se pa ni mogel, ker je naletel na opozicijo v gospodarski zbornici in tedaj je pričel Asquith svoj veliki boj z lordi. Če bi poslanska zbornica ponovno sklenila zakon, bi se uveljavil tudi brez soglasja zbornice.

Ako hočemo biti pravični, moramo priznati, da je vlada odkrito nastopala za avtonomijo. Toda vmes je prišla vojna, ki je sama na sebi velika ovira za vse napredne notranje reforme. Vmes je pa prišlo še nekaj drugega, kar je kompliciralo vse vprašanje tudi brez obzira na vojno. In ta komplikacija obstaja še sedaj in povzroča mno-

go večje težave, nego si površni opazovalci navadno mislijo.

Tudi narodna vprašanja ne leže na krožniku kakor porečja kislega zelja. Če naročim kisló zelje, vem kaj dobim. Ljubljansko ali moravsko je sicer boljše od berlinskega ali ameriškega, ampak kisló zelje je eno in drugo. Z narodnimi vprašanji ni tako. Jugoslovansko je drugačno od rusinskega, to se razlikuje od finskega in to se zopet ne vjema z irskim.

Večinoma misli ves svet: Irci zahtevajo Home Rule. In vendar to mišljenje ni natančno. Tudi prebivalci okraja Ulster so Irci, pa nočejo niti slišati o irski avtonomiji, in ko je bilo še pred vojno pričakovati, da bo zakon o Home Rule v kratkem uveljavljen, jih je to tako razkačilo, da so organizirali in oborožili prostovoljne čete za boj proti avtonomiji.

Položaj je torej ta: Irci zahtevajo avtonomijo; Irci ne marajo avtonomije.

To bi bilo zelo težko razumeti, če ne bi vedeli, da je irsko nacionalno vprašanje silno pomešano z verskim vprašanjem. Nič ni preveč, ako se pravi, da je verski moment v mnogih ozirih znatno močnejši od nacionalnega. Včasih izgleda, kakor da ne pomeni beseda "irska avtonomija" v resnici nič drugega kakor "katoliška avtonomija".

V tem je vendar zopet nekoliko absurdnosti. Ako bi se problem tako nazval, bi se moralo predpostavljati, da je katoličanstvo zatirano. To se pa nikakor ne more trditi, tudi če pojo nekateri popi to pesem; če bi človek njih poslušal, bi moral misliti, da je katoliška cerkev po vsem svetu zatirana.

Ampak da mislijo Irci neprenehoma na svoje katoličanstvo, tudi kadar zahtevajo avtonomijo, in da je vsled tega njihov boj za Home Rule katoliško pobarvan, se ne more tajiti. To sicer ni noben razlog zoper avtonomijo. Zlasti s socialističnega stališča ni to noben razlog. Socialisti zahtevajo za vsak narod pravico, da odloča sam o svoji usodi.

Ampak katoliška barva je razlog največje težave v irskem vprašanju. Ulsterci namreč niso katoličani; a ker so na Irskem v manjšini, računajo, da bi bili podvrženi katoliški večini, ako

dobi Irsko avtonomijo. In temu se upirajo na vso moč.

Da se govori resnica, je torej treba povedati, da je največji spor o irski avtonomiji med Irci samimi. In to je vzrok, da je rešitev vprašanja tako težka. Vsi poizkusi zadnjih letih so se ponesrečili — ne toliko zaradi odpora vlade, ampak zaradi ulsterskega problema.

Tudi sedaj stoji vsa zadeva enako. Komaj ej prišla od katoliških nacionalističnih Irciev zahteva po avtonomiji, so se oglasili Ulsterci, ki so jo z vso odločnostjo odklonili, češ da bi bili s tem vsi njihovi upi pokopani. Dokler je pa to nasprotje med enimi in drugimi Irci, plavajo vsi upi, da se vprašanje uspešno reši, v oblakih.

Lloyd George je izjavil, da je vlada vsak čas pripravljena, dati Home Rule vsakemu delu Irske, jo zahteva. Ampak s tem niso zadovoljni irski nacionalisti; kajti oni zahtevajo avtonomijo za ves otok, torej tudi za Ulster, ki je ne mara.

Smešno bi bilo trditi, da je to zagata, iz katere je vsak izhod nemogoč. Teoretično se lahko konstruirajo različne rešitve, s katerimi bi se pravičnost varovala do skrajne meje možnosti. Ako na primer dobe vsi deli Irske, ki jo zahtevajo, avtonomijo, Ulster se pa izloči, ne more nihče reči, da je v tem krivica.

Mogoče si je misliti izhod tudi na ta način, da se uvede avtonomija za ves otok, ampak da se v njeni konstituciji zajamčijo Ulstercem tiste pravice, za katere se boje, če bi bili podvrženi katoliški vladi.

Tudi tako bi šlo, da se Irsko razdeli, in da dobi vsak del zase Home Rule. Katoličani ne bi bili odvisni od ulsterskih protestantov, ti pa ne od katoličanov.

Ampak vse to so teorije, dokler ni mogoče obeh irskih delov samih pripraviti do sporazuma. In treba je priznati, da dojava prav to nasprotje vlado v najtežavnejši položaj. Vlada lahko izdela zakon za Irsko po svojih nazorih, in gotovo dobi zanj tudi večino v parlamentu. In z močjo svoje eksekutivne sile gotovo tudi lahko uveljavi zakon.

To pa ni rešitev irskega vprašanja. Rešitev kakšnega vprašanja pomeni, da je sprajeno s sveta. Rešitev irskega vprašanja zahteva zado-

voljnost Irciev z novim položajem. Te pa ne doseže vlada z nobeno rešitvijo, ki nima sporazuma irskih strank samih za podlago.

Tega sporazuma ni. In Irci se niti ne prizadevajo, da bi ga dosegli.

Avtonomija je simpatična reč. Tudi Ircem jo privoščimo od srea. Ampak dokler sami ne store ničesar, da bi ustanovili podlago zanj, nimajo pravice, da vale vso krivdo na Angleže in da napolnjujejo svet s tožbami o svojem položaju.

V irskem problemu opazamo to, kar se prav pogosto kaže v narodnih aspiracijah našega časa, to, kar dela največjo razliko med buržvaznimi in proletarskim pojmovanjem narodnega vprašanja: Pod pretvezo kopnenja po svobodi se skriva stremljenje pa nadvladi. Katoliškim Ircem ni dovolj, da dobe Home Rule v krajih, v katerih je njih večina nedvomna; prisilijo hočejo Ulsterce, da se jim pokore. Nacionalističnim Čehom ne gre za narodno svobodo Čehov, ampak za češko državo, v kateri bi vladali nad nemško manjšino. Naši buržvazni Jugoslovani hočejo Koragjorgjevičev državo, v kateri bi Bolgare posrbili; na Korškem in Štajerskem bi anektirali nekoliko nemških krajev, na Primorskem vse Italijanske. Nasprotno zahtevajo Italijani in Nemci kraje s slovenskim ali hrvaškim prebivalstvom. Povsok so teritorialna ali podobna vprašanja merodajna. Povsod gre za hegemonijo nad kakšno manjšino. Nikjer ni resničnega čuvstva za svobodo in za priznanje enakih pravic.

Tudi na Irskem je tako. Načelo irske avtonomije nam je simpatično. To pa ne pomeni, da se moramo navduševati za vse kolobocije irskih nacionalistov. Če pravi Redmond, da bo moral Lloyd George vladati Irsko z mečem, ako ne uvede takoj avtonomije, kar se splošno smatra za napoved novih vstaj, tedaj absolutno ne priznavamo, da je to svobodoljubnost, junštvo in požrtvovalnost, ampak po našem prepričanju je brezvestnost. Izživati vstajo, o kateri se ve, da bo zahtevala mnogo krvi, da pa ne more doseči cilja, je infamno; še infamnejše pa je, izvivati tako vstajo, ker ni rešeno vprašanje, za katerega rešitev bi morali najprej storiti odkritosrčne korake tisti, ki zahtevajo rešitev od drugih.

Ni vse zlato kar se sveti; ni vse pravičnost, kar se posluša fraz o pravičnosti.

Enrico Ferri:

Socializem in moderna znanost.

V. Socializem in verstvo.

Kar je Haeckel — in za njim toliko drugih — označil za nepremostljivo nasprotje med socializmom in darvinizmom, izgine v luči jasnega in nepriatranskega raziskovanja prirodnih zakonov, ki je zvezano z imenom Karla Darwina.

Darvinizem pa ne le, da ne nasprotuje socializmu, temveč je osnovna znanstvena podlaga njegova, in socializem je, kakor je z ostrim očesom opazil Virchow, le del logične in prirodne descende darvinizma in dvojček razvojnega nauka Spencerjevega. S svojim dokazom živalskega rodu človekovega je teorija Darwinova hoté ali nehoté zadala težak udarec veri v Boga, ki je s svojo stvarjajočo besedo ustvaril svet in človeka. Zato je v imenu religije vstal najtrdozratnejši odpor proti njegovim osnovnim stavkom, in ta odpor je danes edini, ki darvinizem srečava. Eicer pa se nista priznavala niti Darwin in Spencer za ateista, in navsezadnje je nauk Darwinov in Spencerjev združljiv z vero v Boga, če postavimo, da je Bog ustvaril silo in snov in prepustil, da se v zmislu stvarilnega nagona dalje razvijata.

Če pravim, da se Darwin ni priznaval za ateista, velja to le za njegove javne izjave: Haeckel je v svojem prizadevanju, da opere darvinizem, na zboru prirodoslovciev v Eisenachu (1882) izjavil, da Darwin ni ateist. Kmalu nato pa je Buechner objavil Darwinovo pismo, v katerem pravi, da ga je znanstveni študij po 40 letih dove-

del do ateizma. Nekaj podobnega je z Millom, ki se ni nikoli priznaval za socialista, ki ga pa njegov lastni življenjepis in pa 1879 v "Revue Philosoph", objavljeni odlomki o socializmu izdajajo za socialista.

Gotovo pa je, da morajo teorije, ki merijo na neupogljivo in brezizjemno vročnost v prizidi, odklanjati pojem Boga, zakaj napram temu pojmu ostaja vprašanje: Kdo je ustvaril Boga? Repliki, da biva večno, sledi duplika, da je vsemirje večno. Človeško mišljenje ne zapopade predstave, da bi učinek in vzrok spletajoča neskončna veriga naenkrat nekje v zad obtičala. Bog je, kakor je dejal Laplace, hipoteza, ki je pozitivna veda, da bi učinek in vzrok spletajoča neskončna veriga naenkrat nekje v zad obtičala. Bog je, kakor je dejal Laplace, hipoteza, ki je pozitivna veda, da ne potrebuje; zanj je Bog, po besedah Herezovih, k večjemu X., katerega vsebina ni, kakor hočeta Dubois-Reymond in Spencer, vse nedoumljivo, temveč vse, kar doslej še ni predmet spoznanja. X je torej izpremenljiva količina, čim bolj prodira znanstveno spoznanje.

Zatorej stojita veda in verstvo v obratnem razmerju, vsled česar slednje tembolj medli in peša, čimbolj se krepi in širi veda v boju z nepoznanim. V religiozni veri pa prebiva kot močan element podedovano in izročeno čuvstvo, ki vzbuja, koder se pojavlja bona fide, spoštovanje in tudi simpatijo, če odgovarja živi veri bogatejšje čuvstveno življenje. Protiverski vpliv darvinizma mora odmevati tudi v razvoju socializma. Če izgine vera na oni svet, kjer postanejo siromaki izvoljenci Gospodovi in se vrača gorjé te doline

bridkosti z rajskim razkošjem, naravno oživi hrepenenje po kočku zemeljskega paradiza za bedne in nesrečnike, in teh je večina.

Tudi socialisti, kot Hartmann in Guyau, so pretrli, da vsebuje vsa verstva obečanje sreče, da pa starejša verstva obljubujejo izpolnitev tega obečanja že na tem svetu, iz katerega jo prenašajo stoprav poznejše religije na oni svet, končno pa iščejo izpolnitev teh želja zopet v zemeljskem življenju človeštva in sicer v neskončnem razvoju do vse večje popolnosti. V tem pogledu nastavlja socializem na verski razvoj in izkušna verstvo nadomestiti; saj gre za tem, da si človeštvo iz lastne moči ustvari paradiz na zemlji, ne da bi se zanašalo na problematični "oni svet".

Često so naglašali, da ima socialistično gibanje mnogo znakov verskega gibanja, n. pr. praktičanstva, tudi v ognju svojega idealnega prepričanja, katero ga loči od suhega meščanskega skepticizma; zato mu pripisujejo tudi nesocialistični raziskovalci kot Wallace, Laveleye, de Roberty i. dr. sposobnost, da s svojo človečansko veroizpovedjo izpodrine upanja starih verstev na oni svet.

Najvažnejši pa so odnosi med socializmom in vero v Boga. Na socialističnem zboru v Erfurtu (1891) so marksisti po pravici izjavili, da je verstvo zasebna zadeva, in socialistične stranke pobijajo zatorej vsake oblike verske nestrpnosti, kulturni boj kakor antisemitizem, ampak to visoko stališče izvira le iz gotovosti končne zmag.

Četudi socialize mne vidi s Sergijem 1) v sedanjih verstvih bolehnih pojavov človeškega dušnega življenja, vendar so mu nepotrební produkti pravne okostenosti, ki se morajo umakniti, četudi le elementarni prirodoslovski izobrazbi; zategadelj ne čuti potrebe, da bi posebej pobijal verske nazore, ki so itak posevečni propadli. Vse temu pa vé, da je eden njegovih najvažnejših pripomočkov oslabitev vere v Boga; zakaj duhovniki vseh verstev so bili, odkar traja zgodovina, najmočnejši zavezniki vladajočih razredov in so držali mase v njih jarmu z versko hipnozo, kakor se živali krote z bičem.

Zategadelj tožijo dalekovidni konservativci, tudi če so sami ateisti, o pešanju verskega četa v masah, kajti to dragoceno narkotično sredstvo smatrajo, četudi tega ne izpovedo, že i zsebičnih ozirov za orodje razrednega gospodstva 2).

Na nesrečo, ali pravzaprav na srečo pa se verski čut ne da zopet vpeljati na kraljevski ali predsedniški ukaz. Peša, ne po krivdi Tita ali Gaja, ne te ali one propagande, ampak ker je zrak, ki ga vdihavamo, preveč nasičen s prirodoslovnim naziranjem, da bi ostalo v njem čuvstvo, ki je našo najugodnejše življensko pogoje v nevednosti in mistiki minulih vekov. Umika se pojmom prirodne vročnosti, v čemer močan vpliv na hiter razvoj in znanstveno utemeljitev socializma.

(Dalje prihodnjič.)

POTRESNA POVEST.

Spisal Podlimbarski.

"Kako bom pijan! Štiri svinjske lonce sem nesel iz Blagovice, dva za Cijazovko, dva pa za Smoletovo in vse štiri sem cele prinesel v Gabrovec. Pa bom pijan? Oh, pustiva minljive reči, prijatelj!"

"Takrat sem se res bal, da ti kdo ukrade denar, ki ti ga je odštel Martjan za delo. Dobro sem ti hotel. Jaz sem bil vedno v skrbeh zavoljo tebe in rad sem te imel. Ko si pred tremi leti ležal bolan, ker je bruno padlo nate, ko si pri Cijazovcu pod prepahnil ... ali ti nisem opazil takrat?"

"Pusti, Andrejka, kar je bilo! Dobrote so zapisane pri Bogu. Ali nocoj sem bil pa malo jezen nate. Bog tako tepe svet, ti pa vem, da nisi izmolil očenaša nad navadno mero."

"Oh, molil sem, prijatelj moj, molil. Za verne duše v vseh sem molil in za sovražnike," je odgovoril ravnodušno Andrej; rahlo je položil glavo nazaj na blazino, nepremično zroč v strop, kakor bi imel misli, ki še niso dospеле do odločne namere. "Ves večer sem molil ... in premišljeval sem ... in domov sem te želel, ljubi moj!"

"In ven sem te klical kakor kokla pišče, ti pa nisi prišel," je rahlo pokaral tesar. — "Ali slišiš, kako to zopet vrši na nebesih in v zemlji? Usmiljeni Kristus nam prizanesi! To je glas trobente božjega sodnika. Oh, to so tista znamenja!"

Prijateljta sta se pokrivala in Andrej je zlezal s postelje vse tresoč se. "Grozovita noč je nocoj in res je najbolje pod mlim nebom," je govoril prijatelj. "To te prosim, Peter, da mi stražiš kožo, jaz moram precej k Cijazovcu."

"Kaj boš po noči hodil, saj še po dnevi ne greš!" je ošteval tesar.

"Brat je brat. Svojega sina je poslal k meni, in jaz bi tudi rad pogledal, kako se mu godi in če ne trpi škode. Le poslušni me in straži! Obresti ti odpustim za pol leta za tisto, kar si mi dolžan."

Peter ni dosti maral za tako velikodušnost, ker je bil prepričan, da se več ne bodo plačevali obresti na tem svetu. "Sam ne moreš iti, ko si bolan," je dejal tankočutno, da bi pokazal, da ga je ganila Andrejeva bratoljubnost.

"Dobro se oblečem in sam pojdem z božjo pomočjo in oprt na palico."

"Jaz bi šel s teboj, da ti pomagam, če te posilijo slabosti. Vkup sva živela toliko let, pa še skupaj stopiva pred večnega sodnika."

"Ne, Peter, sam pojdem. Ti idi v svoj konec po kozuh in če si moj prijatelj, pazi na dom, dokler nazaj ne pridem. Hodi pred kožo gori in doli in tudi okrog voglov poglédj véasi! Ne zaspi nikar! Le kar idi, tukaj bom zaprl!"

Ko je Andrej tako odslavlil svojega prijatelja, je posegel v slamo pod vzglavje, zvrlel od tam zamazano knjižico, zavito v vlnjevo ruto, pogledal plaho na okna, potem v knjižico, ali niso odletele kako iz nje njemu dobro znane številke; potem je odklenil težko skrinjo, ki je stala poleg postelje, in globoko pod obleko je vtaknil vanjo knjižico. Skrinjo je pretipal vse stvari, spravljene v skrinji, in ko se mu je zdelo vse v redu, je zopet zaklenil. Tudi ni pozabil poskusiti, če so okna še dobro zatakunjena. Potem je oblekel sivo sukno,

nadel polhovko na glavo in potipal v žep, če ima vse ključe. Še enkrat je pomikastil krov od skrinje in ko se nič ni podal, je vzel palico. Stopil je v vežo in zaprl durí; trikrat je povrtal s ključem. Pred kožo ga je že čakal Peter. Ko ga je še enkrat poučil, kako naj straži dom, je stopil na izglajeno stezo, ki je vedla k Cijazovcu.

In počasno se je premikala med ozelenelimi njivami upognjena Andrejeva postava. Peter je bistro gledal za sključnim, mračnim prijateljem, pletočim se v črni noči po polju. Ko je ta zaprl za seboj lesó Koritnikove vrzeli in izgubil v temi, je tesar nevoljno zmajal z glavo ter rekel sam sebi: "Kam gre skopuh drugam nego pod kozolec iskat vražjega denarja, če se ga je kaj nakapalo po noči! Pregrešni mamog ga je izvabil. Bog bodi milostiv njegovi duši!"

XVI.

Ko je Cijazovec, po opravih grede okoli hiše, zagledal zopet svoj voziček pod kozolec, se ga je obveselil kakor mati novorojenega deteta. Sel je oprezno bliže in bliže in ko je stal poleg vozička in je videl, da je narejena in uležana na njem kaj pripravna postelja od sena, je rekel: "Viš ga, tudi hudir rad po mehčem iztegne svoja kosmata bedra. Še moj koc si je prinesel iz hleva. Navajen je peklenske gorkote, pa ga je zeblo na zemlji." In ko je otipal v senu tolar, začudil se je čudom in strahom ter govoril: "Čisto brez srea pa tudi ni hudir: tolar mi je pustil na vozu za nagrado. Tu leži pa še eden in tukaj še eden! Gotovo se je kam daleč petjal, da je imel toliko denarja s seboj, morda na Dunaj po tistega ministra, ki jemlje naše sinove k vojakom in jih pošilja daleč po svetu, kjer pogube dušo in telo, če ne pa onega, ki nam naklada davke in zatira našo slovenščino. Pa tolarji naj le čakajo do jutra; se-

daj se jih ne dotaknem. Če bodo zjutraj celi, onda jih vzamem v božjem imenu, dam po Devsovem nasvetu gospodu župniku vse, kar jih je tukaj in doma, vse jim ponesem; naj se berejo svete maše za rajne starše in pa za tiste duše, ki so naše priprošnje potrebne, pa za cerkvene potrebe naj se obrnejo."

Po tem bogoljubnem samogovoru se je hotel vrniti nazaj za hišo, pa zljajci je zapazil, da gre nekdo po trati proti kozolecu. V došlecu je spoznal sina Toneta. Cijazovec je veselje zaradi najdenega voza do kraja razmeščalo: nobene jeze ni čutil več do sina. Ogovoril ga je mehko, kakor bi ne bilo nikdar nasprotja med njima. Ko je Tone videl očetovo dobro voljo, je začel preganjati njegovo zmotno glede antikrista in hudirja in vse mu je odkrito povedal, kako se je zgodilo z vozičkom, in tudi mu je natančno razložil svojo teorijo o potresih.

"I povej mi, Tone, kaj je pa s tolarji?" je vprašal Cijazovec, ko se je nekoliko potožil glede potresa in antikrista.

"Ta stvar še ni popolnoma jasna. Najbrž je kdo ukraden denar skrli v našem kozolecu in jaz sem večeraj opoldne prepovršno pogledal za križ. Menda se je zemlja že večeraj kolikor toliko tresla, le mi nismo čutili lahnega gibanja, ki je bilo že toliko močno, da je stresalo tolarje izza križa. Ta skrivnost se še danes popolnoma zjasni, le meni verjemite. Tudi v tem ni nikakršnega čudeža. Ko se zdani, nam pride marsikaj v drugačno luč. Kakor so se tolarji usuli s kozolec, tako se sipljejo podzemeljske plasti, če izgube ravnotežje."

To teorijo o potresih je čital Tone v knjigah in silno mu je ugajala; čimdalje bolj se je vglabljal vanjo.

(Dalje.)

Naša majniška izjava.

Sodrug!

Bliža se praznik zavednega delavskega ljudstva, svetovni praznik proletariata, prvi majnik. Ni ga praznika v koledarju, ki bi imel za delavstvo tako globok pomen kakor ta. Že sam na sebi je revolucionaren, ker izraža neodvisno voljo delavskega razreda. Kakor simbolizira obstojec koledar s svojimi delavniki, s svojimi cerkvenimi in državnimi prazniki sedanjí družabni red, tako simbolizira praznovanje prvega majnika upor proti kapitalističnemu koledarju, in s tem upor proti kapitalističnemu "redu" samemu.

Praznik prvega majnika je določila tudi socialistična Internacionala, o kateri vriskajo sovražniki, da leži mrtva, poteptana in onesnažena v prahu. Sami sebe varajo nazadnjaki, vladajoči mogotci in njih oprode, ki so tako kratkovidni, da imajo branijo mali dogodki spoznati veliko resnice. Strašna vojna v Evropi, ki divja za interese monarhov in dinastij, za interese pretorijskih klik in za interese določenih kapitalističnih krogov, je prizadejala neizmerno škodo vsej sodobni družbi in vsemu življenju, pa je zadela seveda tudi delavstvo in njegovo svetovno organizacijo. Ali rane, ki jih je vsakla Internacionala, dasi so skeleče in boleče, niso smrtne, kajti Internacionala je neumrjoča, dokler bo živelo človeštvo na zemlji.

Prvi majnik je pa praznik te Internacionala, in čimbolj se pehajo sovražniki, da bi jo spravili v grob, tem važnejša je naša naloga, da izpričamo njeno življenje in svojo vero v njeno neumrjenost.

Praznik prvega maja je pomenljiv, kadar so časi normalni; še pomenljivejši je v dobi krize, v dobi najokrutnejših bojov, v dobi zgodovinske izkušnje.

Evropski mogotci so mislili, da uniči klanje narodov socializem. Zbudili so zavist ameriških mogotcev in tudi tukajšnji velekapitalisti, ki so izrekli že ogromne profite iz evropske krvi, bi jih radi pomnožili še z ameriško krvjo. Vojno huj-

skanje se razlega od dne do dne glasneje, kajti udeležba Zedinjenih držav v svetovnem klanju bi poglala dobiček brezvestnih oderuhov v str-moglavce višine.

Poleg tega pričakujejo veleizkoriščevalci, da bi zanesla vojna novo zmedo v delavske vrste in tudi tukaj uničila razredno zavest, o kateri sanja-jo, da je onkraj oceana mrtva.

Čim predrzejše postajajo kapitalistične ma-hinacije, tem važnejše je, da strne delavstvo svoje vrste in okrepi svoje sile — za današnje boje in za tiste boje, ki nas še čakajo.

Prvi majnik je dan pregledovanja naših vrst. V stari domovini imajo vojaki, Radar mine zima, takozvano spomladno parad. Brigadni general pride inspicirat, pregleduje posamezne oddelke in njih vaje, naposled "defilirajo" čete pred njim.

Dne prvega majnika pregleduje zavedni pro-letariat sam svojo vojsko, da pozna, ali je naza-dovala ali napredovala, pa tudi zato, da pokaže tistim, ki so mlačni, svoje življenje in narašča-nje svojih vrst. Prvi majnik je agitatoričen dan dne vabimo v svoj zbor tovariše, ki spadajo vanj, pa so še izven njega.

Prvi majnik je torej popolnoma razlikuje od vseh drugih praznikov; delavstvo, ki ga praznuje dalevske Internationale; s praznovanjem tega opravila s tem veliko delo, pomaga jačati prole-tarsko armado in pripravlja tla socialistični zmagi, socialistični bodočnosti človeštva.

Direktorij Jugoslovske fiskevne družbe je skenil, da doprinese po najboljši moči svoj delež za praznovanje tega dneva in da stori letos v tem oziru nov korak, želeč, da čim najboljše ustreže sodrugom in da obenem čim krepkeje podpre na-men tega praznovanja.

Izdal bo letos poseben

SLAVNOSTEN MAJSKI LIST

neodvisen od "Proletarca."

Ta tiskovina bo urejena v obliki revije (ma-gazina) v velikosti 11.5 krat 8.5 palcev. Oblika bo

torej enaka znani reviji "Čas". Obsegala bo

najmanje 16 strani

Če se pa dobi vsaj za tri strani oglasov, bo šestnajst strani samega čtiva. Izdaja bo

bogato ilustrirana.

Ureditev poskrbi uredništvo "Proletarca", kar daje gotovo vsem naročnikom jamstvo, da dobe lepo izdajo, ki bo dostojna delavskega pra-znika in gotovo zadovolji vse čitatelje. Kolikor je ležeče na upravnistvu, bo tudi ono vse storilo, da se izpolnijo vse upravičene želje.

Ta izdaja izide

poleg "Proletarca"

ki izide redno brez obzira na slavnostni list. Na-ročniki torej dobe tudi za 1. maj redno "Proletar-čev" številko. Kdor želi slavnostni list, ga mora naročiti.

Kakor so doslej slovenski delavci v Ameriki pridno segali po "Proletarčev" majniški izdaji, upamo, da posežejo tudi po letošnjem slavnostnem listu. Če se obnese ta poizkus, postane majski list redna institucija in se bo izdajal vsako leto. Z o-zirom na veliko draginjo, ki se je lotila vseh ti-skarskih proizvodov, se direktorij sicer zaveda te-žave te naloge; pričakuje pa uspeh, ker je prepri-čan, da ustreže s to izdajo željam najširših delav-skih krogov.

Vsak sodrug, kdor smatra boj proletariata za osvoboditev izpod kapitalističnega jarma resno, nam bo gotovo pomagal s pridno agitacijo za raz-širjenje te izdaje, ki bo vsakemu odjemalcu lep spomin.

Cene slavnostnega lista so sledeče:

Posamezen iztis	\$0.10
15 iztisov	0.95
25 "	2.25
50 "	4.50
100 "	8.00
250 "	19.00
500 "	35.00
1000 "	60.00

Majski slavnostni list izide

sredi aprila

in prosimo vse organizacije kakor tudi posamezne odjemalce, da se čimprej naroče. Na vsak način pa morajo biti naročila

najkasneje 12. aprila

v rokah upravnistva. Z ozirom na velike stroške nam ne bo mogoče tiskati več iztisov, nego jih bo naročenih; kdor se prekasno oglasi, mu torej ne bomo mogli postreči.

Vsa naročila sprejema upravnistvo "Prole-tarca."

Da bo izdaja zelo primerna za agitacijo, nam ni treba naglašati.

Izpolnite in izrežite ta kupon, ter ga nam pošljite!

Upravnistvu "PROLETARCA"

4008 W. 31st St., Chicago Ill.

Pošiljam . . . . . dol . . . . . cent. za
. . . . . iztisov majskega slavnos-
tnega lista.

Pošljite na naslov:

Ime . . . . .
Ulica . . . . .
Mesto in država . . . . .

Kadar bo vojna končana, še dolgo ne bodo končane njene strašne posledice.

Barbarstvo sedanje vojne ni nič manj ostud-no, ker se sklicujejo cesarji in kralji pri tem na Boga.

Spomin na pariško komuno.

Francoska politična hegemonija nad Evropo, ki je trajala nad 70 let, je bila zlomljena. Z njo je padlo tudi francosko cesarstvo, upamo — za vedno. In med tem, ko je po Franciji kar mrgolelo nemških vojakov, ki so že pred Parizom, se je v Parizu samem sestavila nova vlada. To vlado so dobili v roke ljudje, ki so bili slabši od Na-poleona. Že pred začetkom vojne je izdala pa-riška internacionala oklice na delavce, v katerem je odločno protestirala zoper vojno. Temu okli-cu so odgovorili nemški socialisti naravno v so-cialističnem duhu. Nemški general Vogel von Fal-kenstein je dal aretirati takoj, ko je bil izdan protest zoper aneksijo Alzacija-Lorene, vse člane nemške socialistične eksekutive. Bebel in Lieb-knecht sta bila obsojena zaradi malega manife-sta kot veleizdajalec vsak na dve leti ječe, ki sta jo prestala v gradu Hubertusburg.

Prusi so prodirali neprenehoma proti Parizu. V Parizu je vladala splošna zmedenost. Vsi sta-novi, ki so bili v času cesarstva enostavno zasu-šnjeni, so dobili sedaj prosto roko. Vsak je sku-šal uveljaviti svoje ideje, svoje nazore. Pariz je bil na predvečer velike socialne krize.

Kmalu po padcu cesarstva se je doigrala v Parizu strašna tragedija pariške komune. Skriv-nostna sila revolucije je že leta 1797 potisnila v ospredje za trenutek delavskega stan. Delavstvo pariško je bilo od nekdanj republikanskih nazo-róv. To je potrdil tudi Cerbon, ki je slovel za najboljšega poznavalca pariškega ljudstva, češ da se imamo zahvaliti onemu delu delavcev, ki so resnično inteligentni, ki se venomer bavijo s splošnimi vprašanji in ki neprenehoma zahtevajo de-mokratske reforme, da je bilo cesarstvo že prisil-jeno dati delavcem gotove koncesije. Ta sloj de-lavcev je bil republikanski, socialističen, in iz te-ga sloja so prišli tudi voditelji pariške komune in člani prve delavske vlade na svetu. Proti temu sloju delavcev se je bojevalo že cesarstvo, zdru-ženo z meščanstvom. Ti delavci so započeli so-cialistično gibanje in temu gibanju je bil napo-vedan boj.

Uradni, vladni in meščanstvu vdani učenjaki

so pridigali delavstvu poslušnost. Ceriber, ki je slovel kot učen ekonomist, je v reviji "Journal des economistes" napisal, da ni vreden socializem kot abstraktna teorija niti te časti, da se o njem resno govori. Najslabšeji tedanji ekonom Louis Reibaud je pa dejal, da je socializem umri in vsa-ka beseda o njem da bi bila kakor nagrobnica. Internacionala socialističnih delavcev pa je bila šele ustanovljena in ni imela še nobenega vpliva. Vlada je socialiste preganjala, dobro vedoča, da so ji najnevarnejši.

Ko se je raznesla v Parizu vest o strašnem porazu Francozov pri Sedanu, je bil Pariz takoj v revoluciji. Ljudstvo je demonstriral in vdr-lo v parlament. Tedaj je stopil republikanec Le-on Gambetta na oder in dejal: "Meščani! Do-movina je v nevarnosti; izvoljeni smo po splošni volilni pravici in izjavljamo svečano, da sta cesar Ludovik Bonaparte in njegova dinastija nehalí vladati na Francoskem!" Takoj potem so se po-dali poslanci v "Hotel de Ville", kjer so skle-nili diktaturo in razpustili parlament.

Gambetta je organiziral obrambo Pariza pro-ti Nemcem. Šel je na deželo in organiziral novo 1.200.000 mož broječo armado. Ni pa mogel naj-ti enega samega vojskovodje, ki bi bil sposoben, da pridobi Franciji zmago na bojnem polju. Povsod so bili Francozi pregnani, povsod so se mo-rali umikati. Tretjina Francije je bila že v rokah Prusov. Le Pariz se je še hrabro branil meseci in meseci. Prusi, ki so si domisljali, da se vda Pariz takoj, so si bili po težkih bitkah pridobili le par manj vrednih utrd in pa sprednjih oko-pov.

Ko je prišla v Pariz vest o padcu trdnjave Metz, da je general Bazaine šel v Belgijo, pro-davši Prusom 170.000 mož, je bilo takoj vse ljud-stvo na ulici in zahtevalo, naj se vojna nadaljuje. Toda nova vlada je že naložila Thiersu, naj skle-ne s Prusijo premirje. Thiers je bil mož žalostne-ga spomina. Bil je lopov in ostal bo v zgodovini zapisan kot najbesnejši morilec ljudstva. Pre-mirje je bilo sklenjeno. Cesar niso zmogli Pru-

si, je storila vlada. Prusi niso mogli premagati Pariza.

V premirju so zahtevali, da se dovoli pruskim četam korakati po 13 glavnih pariških ulicah. Ampak pariška garda ali narodna bramba je po-skrbelj, da je bil pohod pruskim čet po Parizu bolj sramoten, kakor da bi se bili vrnil Prusi premagani domov. Po ulicah, koder so korakale pruske čete, ni bilo žive duše. Prodajalne so bile zapete. Na vseh vratih so visele tablice z napi-som: "Narodno žalovanje". Spomeniki so bili zaviti v črne pajčolane. Na vogalih ulic so bili postavljeni sanitetni vojaki, kakor da bi branili mesto pred kugo. Prusi, ki niso mogli premagati Pariza, ki ga je branilo ljudstvo, so s svojim pohodom insultirali prebivalstvo. Atila ni storil tega nad Rimom. Osrednji odbor narodne bram-be je poskrbel, da se je spremenil pruski triumf v sramoto. Ko je pariško ljudstvo izvedelo, da pridejo Prusi z vladnim dovoljenjem v mesto, se je ljudstvo zballo, da mu vzamejo 227 topov in 7 mitraljez, ki jih je samo nakupilo. Topove in mi-traljeze je prebivalstvo utrdilo z oklopi v okrajih Montmatre, Beleville in Ornan. Oni dan je tudi parlament, ki je bil izvoljen za časa premirja in ki je sestojal iz 400 monarhistov in 200 republi-kancev — pravijo, da so pruski vojaki celo agitirali za monarhiste — sklenil s Prusii mir, pre-pustil pruski deželi Alzacija-Loreno ter obvezal Francejo plačati 5 milijard frankov vojne odškod-nine.

17. marca 1871 je hotel Thiers vzeti Pariza-nom prej omenjene topove. To je bilo ljudstvu preveč. Izbruhnila je zopet revolucija. Na večer tistega dne je vlada zbežala iz Pariza in na vseh javnih poslopih kakor tudi na kraljevi in vladni palači je zaplapolala rdeča zastava, zasta-va svobode in bratstva. Revolucionarji so imeli 160.000 obozemih mož, 800 topov in najboljšo utrdbo okolo Pariza. Vlada pa, ki je zbežala v Versailles dve uri od Pariza, je imela na razpolo-gu le 6000 mož redne vojske. Revolucionarji so imeli v svojih rokah tudi francosko banko, ki je imela v svojih blagajnah še tri milijarde in 500

milijonov frankov. S tem denarjem, ki ga vlada ni utegnila odnesti, bi bili kupili revolucionarji lahko polovico Francije.

Vlada, ki je zbežala v Versailles, je bila tista, ki je zavladala 4 septembra 1870 po paden Napo-leona in njegove dinastije. Člani te vlade so bili zelo sumljivi subjekti.

Tajnik pariške Internationale je pisal o tej vladi londonski Internacionala sledeče: "Kmalu po sklenjenem premirju s Prusii je dokazal Millé-re, zastopnik narodne skupščine, ustreljen na u-kaz ministra Faura, da je živel minister Faure v konkubinatu z ženo bogatega princa in si na nepošten način prilastil princovo imetje, ki je znašalo 300.000 frankov.

Na te obtožbe ni odgovoril Faure ničesar. Prvič je Faure o svojem življenju moral molčati. Po zmagi pariške revolucije je Faure povzdignil lopova Picarda in Taberferja, ki sta bila obsojena že pod cesarstvom zaradi sleparij, v najvišje dr-žavne službe. Picard je postal član vlade in se sam imenoval finančnega ministra že ob času prvega obleganja. Ta Picard je bil brat nekega Arturja Picarda, ki je ukradel na pariški borzi 200.000 frankov. To je bilo uradno potrjeno. Tega ugled-nega brata je imenoval brat minister za glavnega urednika uradnemu listu "Prosti Versailles" za ča-sa prvega pariškega obleganja in gladu pariške-ga prebivalstva. Vsi ti ministri so komaj čakali, da bodo smeli uganjati nečedne reči v imenu vla-da. In ko so svoje hudobne ideje uresničili, so hoteli razdejati Pariz v imenu vlade, da se ne bi razvedle njihove lopovščine. Take ljudi je Bis-marck rabil. Kmalu se je pa pokazalo, da je bil in-spirator te vlade zloglasni Thiers, ki je pozneje postal njen vodja."

Thiers, mali močiček, je bil že pol stoletja nekakšen bog pariške buržvazije. Bil je najver-nejši zastopnik intelektualne meščanske korupci-je. Preden je postal državnik, je poskušal biti zgodovinar in pokazal je, da zna prav nesramno lagati.

(Dalje prihodnjič.)

Za zedinjenje Slovencev.

Avstro-ogrška vojna korespondenca, ki jo iz-daja avstrijski vojni tiskovni stan, se bavi z mi-rovnimi pogoji zaveznikov in z narodnim načelo-m. Članek je na svoj način prav zanimiv. Sle-deče je v njem čitati:

"Med osnovnimi črtami za sklepanje miru na-glašna zavezniško časopise vedno načelo narodno-sti, ali z drugimi besedami zaščito malih nardo-v. Vemo, kaj to pomeni. To je odevanje kri-vičnih zahtev z nacionalnim plaščem in neodkri-tosrdno pozivanje na nekakšne človeške pravice. Dovolj je znano, da uporabljata Francija in Itali-ja to načelo le za avstro-ogrške državljane itali-janskega jezika, popolnoma se pa prehaja preko dejstva, da so tudi v Franciji "nerešeni Italija-ni." Ali to je njihova stvar.

Toda naša dolžnost je upozoriti na dejstvo, da živi v italijanski pokrajini Udine več kakor četrt milijona Slovencev, ki nimajo niti najprimi-tivnejših nacionalnih pravic od italijanske vlade, nastopajoče za obrambo človeških pravic. To precej veliko število Slovencev nima niti ljudskih sol v svojem jeziku, ampak ne more slišati niti bože besede v materinskem jeziku, kaj še da bi mogli govoriti svoj jezik na sodišču in v uradih.

Njihovi bratje v jugozapadnem delu Avstri-je uživajo vse te pravice in še več. Je jih pa ne-kaj čez poldrug milijon. Ni li zahteva največje pravičnosti za tisti del slovenskega prebivalstva, kateremu je določeno, da pogine pod italijanskim jarmom, da se zedini z velikim delom svojega bratskega slovenskega plemena?

Ker je pa moglo to plemo prav pod avstrijs-ko vlado gojiti svojo individualnost in svoj je-zik, se more to zedinjenje izvršiti le v okvirju av-stro-ogrške monarhije. Apostoli osvoboditve ma-lih narodov bi morali z navdušenjem pozdraviti ta popravek meje."

Je že res, da se človek vsak dan lahko kaj novega nauči. Nekateri ljudje še danes ne vedo, zakaj je izbruhnila vojna. Socialisti govore nekaj o gospodarskih vzrokih, izvirajočih iz kapitaliz-ma; katoličani pravijo, da je šiba božja; Berch-told je trdil, da jo je povzročil sarajevski aten-tat, Bejhmänn Hollweg pa predava, da so jo za-krivilo Angleži.

Iz te zmede prihajamo sedaj polagoma na jasno. Avstrija je pričela vojno za osvoboditev in zedinjenje Slovencev. In če že ni bil to prvotni namen, vsaj sedaj nadaljuje za to. Angleško oovajanje Bagdada ne pomeni torej menda nič

velikega; če je vojna tako nacionalna, kakor nam pripovedujejo od vseh strani, tedaj pač ne igra nemško-angleška konkurenca nobene posebne vloge in kar se govori o nemški trgovski poti čez Balkan in Malo Azijo, mora biti samo prazno ugi-banje.

Za pravice malih narodov gre! Zavezniki trdijo to, in zdaj se ponuja tudi Avstrija za to zgodovinsko službo. Za nas pa mora biti posebno zanimivo, da smo baš mi Slovenci tisti, ki nas re-šujejo od vseh strani. Tako se pulijo za nas in na-šo svobodo, da se nam lahko zgodi kakor suknji, za katero so se trgali vsi.

Za pravice malih narodov! Avstrijska kores-pondenca pravi, da že ve, kaj to pomeni. Radi ji verjamemo, kajti Avstrija ima stare izkušnje v tem, kako se odevajo krivice z lepimi frazami. Saj mrgoli njen članek sam take imenitne hnav-sčine.

Da je Avstrija našla Slovence v videmski pó-krajini, je veliko odkritje. Doslej ni niti prav ve-dela, da jih je kaj na Primorskem. Sploh je ime-la o njih eksistenci le blede pojme. Sedaj pa hoče iz ljubezni do nas osvojiti Videm in je tako rado-darna, da celo povečuje število Slovencev v Itali-ji. Škoda, da nas ni vsaj tri milijone na Benečan-

skem. To bi bila šele krasna pretveza za aneksi-jo Venecije.

Avstrijsko glasilo ima zelo prav, če očita I-taliji, da ne daje Slovenceem niti ljudske šole. Po-zabilo je le, da je tako tudi n. pr. v Trstu in sko-raj povsod na Koroškem, kjer komandira avstrijs-ka mamica sama. Ni torej popolnoma resnično, da imajo Slovenci v Avstriji svoje šolstvo, da lahko rabijo svoj jezik v uradih in na sodiščih in da uživajo še več pravic. Na Spodnjem Štajer-skem je bila n. pr. pred leti sodna obravnava, in obtožene, Slovence, ni razumel nemško. Razpra-va se je pa vodila izključno v nemščini; edine slo-venske besede, ko je bilo že vse končano in je ob-tožene, videč, da že sodniki odhajajo, vprašal, kaj da bo, so bile iz predsednikovih ust: "Na gauge prideš."

Verjamemo Avstriji, da bi ji bil všeč popra-vek meje na ta način, da bi se povečala. Ne verja-memo pa ne njej ne Italiji, da ima je kaj za naše narodne pravice. Bojujejo se za povečanje svoje moči, za geografične koristi, ki so v prid njihovim gospodarskim interesom, to pa hočejo na eni in na drugi strani odeti z lepimi frazami o pravicah narodov. Saj je izgovor dober, če ga prinese pes na repu.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSJAKI TOREK.

Lastnik in urednik: Jugoslovanska delavska listovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglašni pogodbeni. Pri spremembi bivaliča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glavno slovensko organizacijo Jugosl. socialistično zvezo v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe

Frank Udovick, 1643 Blue Island Av., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workers' Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 4008 W. 31. STREET. CHICAGO, ILLINOIS

MULTIMILJONARJI.

V Chicagu imamo štiri posameznike in tri dedščine, katerih dohodki znašajo več kakor po en milijon dolarjev na leto. Kakor je videti, smo torej v Chicagu pravzaprav reveži. Res se ne bi smeli preveč bahati, če ne bi bila v teh podatkih majhna pomota; namreč — sedem jih je, ki plačujejo v resnici davek od milijardskih dohodkov. Sicer je pa javna tajnost, da imamo hvatagubo že še nekaj več takih, ki spravijo svoj milijonek na leto, le da so dovolj previdni, da ne povedo tega razvedni davčni oblasti.

Plačajoči multimiljonarji so sledeči:

Marshall Fieldova zapuščina, cenjena na 225.000.000 z letnim dohodkom od 10 milj. dol.

J. Ogden Armourjev imetek 125.000.000 dolarjev z letnim dohodkom 5 milj. dol.

Harold F. McCormickov imetek 45.000.000 dolarjev z letnim dohodkom 1.700.000 dol.

Cyrus H. McCormickov imetek 30 milijonov dolarjev z letnim dohodkom 1.200.000 dol.

Nettie F. McCormickin imetek 27 milijonov dolarjev z letnim dohodkom 1.075.000 dol.

Otto Youngova zapuščina 26.500.000 dol. z letnim dohodkom 060.000 dol.

G. F. Swiftova zapuščina 26.500.000 dol. z letnim dohodkom 1.025.000 dol.

Revežev, ki imajo manj kakor milijon, pa vendar več kakor pol milijona letnega dohodka, imamo v Chicagi petnajst; med 400.000 in 500.000 jih "zasluži" enajst; med 300.000 in 400.000 osemnajst; med 250.000 in 300.000 petnajst; med 200.000 in 250.000 petindvajset.

Če bi imeli le tisto, kar je pri teh imetkih in dohodkih zamolčanega, pa bi brez nevolje plačali davek, četudi bi bil precej visok.

Chicaški državni pravdnik Hoyne pravi, da je bilo pri zadnjih primarnih volitvah v 18. wardi oddanih čez 1000 sleparskih glasov. Tudi na tuete ženski je "delalo" v raznih precinktih. V 6. precinktu so bili trije volilni sodniki z dvema klerkoma arretirani, ker je prišlo po zaključku volitev na "nepojasnjen način" 67 listkov več v žaro, nego se je bilo oddanih glasov. Plačevalo se je za glasove po 1 do 2 dolara. V času splošne draginje je to pravzaprav po ceni.

A. F. of L. ima konferenco, na kateri hoče obravnati stališče ameriškega delavstva napram sedanjemu političnemu položaju. Temu posvetovanju bo treba posvetiti pažnjo. Če se v zveze v poštev, da je Gompers član "Narodnega obrambnega sveta," si je lahko misliti, kakšni bodo predlogi.

Sodišče v Florence, S.C., je obsodilo osem članov nemškega parnika Liebenfels, ker so name, noma potopili ladje v charletonski liki, vsakega na leto dni zapora in 500 dol globe. Potopili so parnik dne 31. januarja, ko je Nemčija naznanila submarinskih kampanjo in je bilo pričakovati, da se prekinejo diplomatski stiki.

Komedyjevo izdajstvo.

Kennedy in Rodriguez sta člana chicaškega mestnega sveta. Oba sta socialisti. To je dovolj, da ležita nekaterim ljudem v želodec kakor neprebavljiva jed. Nekateri sovražijo bolj enega, drugi drugega, v splošnem se pa oba ne smeta pritoževati zaradi pomanjkanja sovražnikov.

Zadnji čas so se posebno ujezili nad Kennedyjem. Spoznali so v njem naravnost izdajalec dežele. Na prvem shodu, ki je bil v Chicagi skličan zaradi protesta proti vojni, je govoril tudi on. Kapitalističnim časopisom je bil ves shod zoper in zato tudi niso poslali svojih poročevalcev tja. Kljub temu so potem pisali o zborovanju, seveda napačno. Zlasti se je "Tribune" spravila nad Kennedyja z vehementnimi napadi in z očitkom izdajstva dežele. Po njenih trditvah je Kennedy pozival delavce na krvavo revolucijo, če se Amerika zaplete v vojno.

Ni pa bilo dovolj, da so se po časopisju raztekle vsakovrstne neresničnosti in neumnosti. V tej deželi se vsaka babnica lahko avtoritativno vmešava v javne zadeve, in tako se je našla neka Mrs. Rutherford, ki je hotela na ceneni način postati slavna, pa je zahtevala, da naj se Kennedy izobči iz mestnega sveta, obtoži in zapre. To zahtevo je vzela tudi "Tribune" za svojo.

Praviho, da je Amerika dežela demokracije. Tudi take arogantnosti te ali one babure smatrajo za demokratske! Tako je tudi "demokratsko," da volnijo prebлагородne kikle, ki ne vedo, kako bi pripravile čas svojega nepotrebnega življenja, po saloonih, gledališčih, plesiških itd. in pravijo temu investigirati. Vse to pa nikakršna demokracije, ampak demagoška anarhija. Če zahtevajo demokratska načela, da naj bo oblast v rokah ljudstva, ne sledi iz tega nikakor, da naj katerakoli predznica na svojo pest izvršuje katerokoli oblast. Kajti to bi se le reklo iz podlega špijstva, zalezovanja in opravljanja napraviti čednost.

"Tribune" in njeno babje ozadje pa je s svojo denunciacijo vendar doseglo toliko uspeha, da so nekateri "patrioti" v mestnem svetu odigrali razburjen prizor in je bilo pravnemu odseku naloženo, da preišče Kennedyjevo afero.

Izprva je sklep ostal sklep. Na prvo sejo pravnega odseka ni prišlo dovolj članov, da bi bil sklepčen, ker jih je bilo najbrže sram nastopiti proti svojemu tovarišu na podlagi proste denunciacije. Ali dične dame niso miševale, in tedaj je bilo mestne očete zopet teh sram. Tako je naposled zadnji teden vendar prišlo do preiskave pred pravnim odsekom, a velika vojna zoper Kennedyja se je tam končala z velikansko blamažo denunciantov.

Da je bilo zanimanje za stvar veliko, je bilo videti iz tega, da je bila odsekova posvetovalnica do zadnjega kotečka natlačena. Razpravo je vodil odsekov načelnik Otto Kerner. Mestni svetovalec John Coughlin je predlagal, da naj se zadeva sploh odkloni, ker ni bil dopis velebenec Kathryn Rutherford, predsednice. "Womens Fellowship League", podpisana od nobenega mestnega svetovalec in od nobenega mestnega uradnika.

Bilo bi popolnoma v redu, če bi bil mestni svet takoj, ko je prišla denunciacija, vrgel tisto pismo s primernim zaničevanjem v koš; sedaj, ko je prišla stvar že tako daleč, je predlagal sodrug Rodriguez, naj se preiskava dovrši še z ozirom na zahrbtno pisavo "Tribune", ki izrablja vso zadevo za volilno agitacijo proti socialističnim kandidatom. Sedaj ima Kennedy pravico zahtevati zadoščenje.

Načelnik Kerner je naznanil, da je pisal "Tribuni" in dami Rutherford, naj prideta z dokazi svojih trditvev na odsekovo sejo. Tribuna je odgovorila, da — nima nobenih dokazov in da je prevzela svoje poročilo iz drugega lista. Mrs. Rutherford pa pravi, da je napisala svoje pismo na podlagi tega, kar je čitala v Tribuni.

Odsek je pač že po tem vedel, na čem da je. Če prvi ovaduh ničesar ne ve, drugi ovaduh se pa sklicuje na prvega, tedaj je jasno, da ne vesta obadva ničesar. Če pa ne vesta ničesar, pa vendar trdita, česar ne vesta, je sklep lahak.

O Zimmermannovi zarotniški noti nimajo niti na Nemškem visokega mnenja. Zimmermann je sicer zagovarjal svojo spletkarijo v parlamentu, kakor je vedel in znal, ampak priznanja svoje diplomatske modrosti ni dosegel.

Iz Frankfurta javljajo, da je nemška vlada poslala brezlično brzojavko grofu Bernstorffu, ki je še na morju, da pojasni, kako je prišla na dan Zimmermannova nota. Obenem javljajo, da je vlada poslala posebnega sla, ki ima počakati Bernstorffa na nemški meji; Bernstorffu je zabičano, da ne sme govoriti z nobenim časnikarskim reporterjem, kadar stopi na suho v Kodanju.

"Vorwaerts" v Berlinu in socialistični listi v drugih mestih, zlasti v Kelmorajnu, Lipskem, Monakovem in Devinu ostro obsojajo noto in jo imenujejo "krono vseh nemških diplomatskih oslarij." — V "Berliner Tageblattu" jo kritizira Theodor Wolff, ki pravi: "Akcije ni obsojati zato, ker je izpodletela, kajti napako napravi večini tudi najboljši diplomat; priznamo pa vendar, da ni bil baš najdragocnejši biser naše politike, ki se je izgubil nekje med Berlinom in Mehiko."

Kanadska vlada se letos trudi, da privabi poljske delavce v deželo. Ponuja jim po 160 akrov domovišnega sveta kot nagrado za čas, ko delajo pri drugem farmarju. Doleg je moral domovišče preživeti gotovo število mesecev tekom treh let na domovišču. Po novi ponudbi se skrči ta doba sedaj na dve leti. Bajje primanjkuje Kanadi 30.000 poljskih delavcev. — To postane bolj razumljivo, če se spomnimo, da mora Kanada zalagati zavezničke, zlasti Anglijo, z žitom in krompirjem.

Toda Mrs. Rutherford sicer ničesar ne ve, imela je pa vendar pričo s seboj. To je bila neka Mrs. Baldwin. Ta sicer tudi ni bila na shodu, na katerem je Kennedy govoril. Ampak slišala je neko drugo žensko, ki je baje bila na shodu.

V Šiški sem slišal, da pravijo v Dravljah, da so v St. Vidu govorili, da je menda nekaj bilo v Medvodah...

Mrs. Baldwin, ki ni bila ne v Medvodah, ne v Sent Vidu, je takoj zahtevala besedo in v velikem razburjenju razkladala, da je Kennedyjevo postopanje nepatriotično. Če bi morala delati izpit iz tega, kaj je patriotično, bi dična dama najbrže propadla, kolikor je dolga in široka. V odseku ni mogla nič drugega dokazati, kakor da se zna razburjati do histerije, da ji teče jezik kakor namazano kolo in skriplje kakor nenamazano, da se pa iz vsega tega škripanja ne more sestaviti pametna beseda. Ampak ko ji je Rodriguez malo potipal žilico, je morala priznati, da je udeležena v agitaciji za spomladne volitve. Po tem se je lahko nekoliko sklepa, zakaj bi kar eksplodirala, kadar sliši kaj o socialistih.

Mrs. Rutherford je bila jezna, ker je bila njena prijateljica spravljena v zadrego, pa je planila pokonec z razkritjem, da je Rodriguez prav tak kakor Kennedy, da sta oba takšna socialisti in da hočejo socialisti uničiti vlado Zedinjenih držav.

S tem je velenjena lady izpremenila dramo v komedijo. Mestni svetovalec in poslušalec so se držali za trebuh, ko so slišali to čudovito modrost.

Mestni svetnik Walker je izrazil mnenje, da se vsa zadeva sploh ne more resno jemati. Kaj bi se naposled doseglo, če bi se tudi dokazalo, da je Kennedy rabil tiste besede, ki mu jih pripisujejo? Nič drugega ne, kakor da se je poslušil svoje pravice, da pove svoje mnenje.

Mestni svetnik Kennedy je nato predlagal, naj se zasljuši priče, ki so bile navože na onem shodu. Sodrug Howe je bil predsednik. On izjavlja z vso odločnostjo, da ni Kennedy rabil besed, ki mu jih je pripisovala "Tribune".

Sodrug Novak je bil poročevalec za "Spravedlnost". Po njegovih izjavi je Kennedy dejal, če je opravičena vojna, da bi bilo ameriško delavstvo že tisočkrat opravičeno do revolucije. Ampak krvava revolucija sploh ni metoda socialističnega boja.

Sodrug Duncan M. Smith, urednik "American Socialist" izpoveduje v enakem zmislu.

Potem je še sodrug Kennedy prečital stenoogram svojega govora na drugem shodu v Coliseum in pokazal, kako je "Tribune" tudi ta govor izkrivila.

Mestni svetnik Walker je z ozirom na to, da ni bila proti sodrugu Kennedyju niti najmanjša stvar dokazana, predlagal, naj se vsa zadeva zaključi in odpravi.

To je pa spravilo zopet Mrs. Baldwin v histeričen napad. Sodrug Kennedy je bil postal "Tribuni" dopis, v katerem je razložil svoje stališče in svoj pojem o revoluciji. Zdej je Mrs. Baldwin hotela vedeti, če je Kennedy res pisal ta dopis. Seveda ni prišlo Kennedyju niti na misel, da bi bil to zanikal, in klerk je nato prečital ves dopis, v katerem se obravnava socialistično stališče napram vojni. Uspeh čitanja je bil ta, da so poslušaleci gromovito aplavdirali.

To je Mrs. Baldwin še bolj razkačilo. Sihnila je, sihnila kakor gad. Pote mje položila na mizo slovar in čitala iz njega, kaj da pomeni beseda "revolucija." S tem je dosegla vrhunec veselosti. Ampak vsi so tudi spoznali, da je bilo komedije že dovolj. Na predlog aldermana Bueka je bil izvoljen odbor treh članov, ki izdela poročilo, da so vse obdolžitve zoper Kennedyja brez podlage in da se smatra zadeva za odpravljeno.

Kennedyju so po seji od vseh strani gratulirali, Mrs. Rutherford je pa slišala nekoliko zabljenih, a popolnoma zasluženih.

Veseli nas, da je dobil Kennedy svojo zadoščenje, denuncianti in intriganti pa po nosu. Tako optimistični seveda nismo, da bi sedaj upali v konec podobnih spletkarij. Preveč jih je že, ki jim tiče take nizkosti v krvi.

Avstrijska tiskovna svoboda poganja res krasne gvetove! Razumljivo nam je, da črta cenzura, kar se ji zdi nevarno v interesu vojnih uspehov, razumljivo, da ustrelji pri tem veasi kozla. Ampak v Avstriji se sedaj listom predpisuje, kaj morajo tiskati, da celo kje morajo objavljati, kar se zahteva od njih. Tako poroča dunajska "Arbeiter Zeitung", da je bil suspendiran socialistični list "Nordboehmische Volkstimme" s sledetišmi famoznim odlokom:

"Kljub ukoru, ki ga je dobil list dne 18. avgusta 1915, ker ni hotel priobčiti članka o cesarjevem rojstnem dnevu, je pred kratkim zopet pokazal svoje nelojalno mišljenje s tem, da je priobčel naznanilo o cesarjevi smrti in proklamiralo novega cesarja na eni izmed zadnjih strani, in s tem, da ni pozval svojih naročnikov in čitateljev, da naj podpisujejo peto vojno posojilo."

Socialističen list naj torej postane cesarski, popolnoma potepta vsa načela, ali pa naj umre. Oj, Avstrija moja! — Vrag naj se obesi sam na svoj rep, ampak to postopanje je dokaz, da drži Avstrijo le še policijska sila skupaj. Gorjé, kadar počti ta obroč!

St. Louiski astronom M. S. Breman napoveduje, da se prikaže prihodnji pomlad na severozapadnem nebu komet B, ki ga bo z zemlje tri mesece videti. Meseca junija doseže največji sijaj. S svojo velikostjo in s svojim leskom presega ta komet vse repatice, kar jih je bilo videti v modernih časih. Na svoji poti proti solncu napravi 1.134.246 milj na dan. — Škoda, da so kometi točni kakor koledar. Če bi se bil prikazal leta 1914., bi vsaj vedeli, zakaj je nastala vojna.

Municipijski delavci.

Odkar je v Evropi izbruhnila vojna, se je v Ameriki municijska industrija tako razvila, da jo lahko smatramo za poglavitno dnevno industrijo v Zedinjenih državah. Poraba ubijalnih in uničevalnih sredstev v Evropi je tako ogromna, da si je težko napraviti pravi pojem o tem. V moderni vojni igra artilerija tako veliko vlogo, kakor še nikdar ne, in vprašanje eksplozivnih snovi je postalo nadvse akutno. Vse države se torej trudijo, da bi v tem oziru prišle na vrhunce in preosile svoje nasprotnike.

Za Ameriko prihaja največ kvantiteta porabljenih municije v poštev. V deželah, ki so naravnost zapletene v vojno, imajo vsi kemičarji nalogo, da skušajo postati izumitelji, in sicer v popolnoma določeni smeri. Kdor iznajde novo eksplozivno sredstvo, ki je v uničevanju bolj uspešno od vseh doslej znanih, ima za državo toliko vrednosti, kolikor sposoben poveljujuči general.

V Zedinjenih državah si ne belijo glav v vprašanem kvalitete, vsaj ne v toliki meri kakor v Evropi. Tam je municija zadeva patriotizma; tukaj je izključno zadeva profita. Kruppova, Škodova ali Putilova družba hoče sicer tudi imeti svoje dobičke. Ali ameriški kapitalisti nočejo nič drugega. Izvzemli nekatere, ki so s posojili in na podoben način direktno prizadeti, jim je večinoma vseeno, če zmagajo zavezniški ali pa centralne sile. Žal jim je le to, da ne morejo prodajati municije na obe strani. Ampak kamor jo morejo prodajati, tja jo prodajajo radi, ne iz nacionalnih ali patriotičnih simpatij, temveč zaradi svojega profita. In ker je profit tem večji, čim več je naročil, je množina glavno vprašanje ameriške municijske industrije.

Doslej se tukajšnji kapitalisti v tem oziru niso mogli pritoževati. Zavezniki so kljub temu, da so doma organizirali produkcijo streliva z vsemi sredstvi, naročali sami iz Amerike toliko municije, da je transatlantski promet komaj zmogel ves izvoz. Ameriška kontinentalna transportna sredstva pogostoma niso zadostovala in znano je, kako so bile lani vse železnice zabasane v skladiščih in na progah.

Razvoj municijske produkcije v Ameriki je tako velik, da ni v zgodovini industrije primera za to. Stare tovarne za orožje in strelivo so se povečale. Ogromne nove tovarne so se zgradile. Podjetja, ki so prej služila posevem drugim namenom, so bila preurejena za izdelovanje orožja ali streliva.

Pri tem je razumljivo, da je prišlo v službo industrije ogromno število delavcev. Ali medtem, ko so kapitalisti dobro poskrbeli za svoje interese, jih je prav malo brigalo, kako se godi delavcem pri izdelovanju ogromnih kapitalističnih profitov. Saj niso sprejemali naročil angleške, francoske in ruske vlade za, da dobe delavci v Ameriki dela, ampak zato, da nagrabijo sami kupe novih milijonov.

Municijsko delo se v marsičem razlikuje od drugega. Dinamit, nitroglicerin, ekrasit i. t. d. ubija na bojiščih, na morju, v zakopih; ubija pa tudi v tovarnah. Žrtve eksplozivnih snovi pri delu so ogromne. O eksplozijah v smodnišnicah in podobnih napravah prihaja strah zbujujoča poročila neprenehoma v javnost. Precej natančno se izve, koliko materialne škode napravi tak umeten vulkančen izbruh; veliko manj natančno so poročila o človeških žrtvah.

Da je v Ameriki kritičen položaj, ni nikakršen razlog, da ne bi Slovenci postajali ameriški državljani. Narobe! Kdor je že dovolj časa tukaj, ravna le pametno, če si pridobi pravice državljan.

Iz El Paso, Tex., poročajo, da je baje Carranza sam s posebnim kurirjem poslal Wilsonu Zimmermannovo noto, s katero je ta predlagal zvezo Nemčije z Mehiko in Japoniko. Odkod vedo to baš v El Paso, nam ni znano.

Zarotniški procesi v Ameriki se množe. Koliko zarot je resničnih, koliko napihnenih, koliko izmišljenih, naj ugane vrag. Na eni strani se dobe vedno fanatični ljudje, na drugi pa povečava strah bolj kakor najmočnejši teleskop.

Ali nesreče, ki jih povzročajo eksplozije, niso vse zlo tega dela. Material, ki s rabi za bombe, granate, šrapnele, ni tako nedolžen kakor les ali platno, in pri kemičnih procesih, ki so potrebni za to fabrikacijo, se razvijajo plini in pare, ki jih priroda pravzaprav ni namenila človeškim plućam. Skratka, municijska industrija je nevarna reč.

Toda kapitalistom se noben material ne zdi tako malovreden kakor človek. Železo, salpeter, žveplo, olje — vse je treba plačati; če je uničeno, pomeni to finančno škodo. Če je človek ubit, je treba nabiti drugega; to pa ne stane nič, kajti na trgu dela je navadno več ponudbe kakor zahteve. Zategadelj je razumljivo, da je bilo za varstvo municijskih delavcev do zadnjega časa škandalozno slabo poskrbljeno.

To se pravi: Razumljivo to ne bi bilo, če bi se ta svet ravnal po takozvanih moralnih načelih. Razumljivo ne bi bilo, če bi vladalo na tem svetu takozvano krščanstvo. Ampak to ni mogoče. V kapitalistični družbi vladajo in morajo vladati kapitalistični interesi, ki poznajo moralno in krščanstvo kvečjemu za dekoracijo. Večje varstvo delavcev pomeni nekoliko manjši profit; o vsem pa kapitalisti rajši kaj slišijo, kakor o tem.

Zdej šele sta dobili državni New Jersey in Pennsylvania, v katerih je koncentrirana skoraj polovica vse municijske industrije, nekatere določbe za varstvo delavcev, ki stopijo dne 1. aprila v veljavo.

Po novih predpisih je strogo regulirana manipulacija, raba, vkladanje in prevoz nitroglicerina, strelnega bombaža, brezdimnega smodnika, črnega smodnika, dinamita in drugih eksplozivnih snovi. Ukrepi se kažejo tudi plinov in par, ki se razvijajo pri raznovrstnih kemičnih procesih. Določeno je, koliko ljudi sme največ delati skupaj v enem prostoru; kvantitativno so omejene množine eksplozivnih snovi, ki se smejo vsak dan spraviti iz skladišč v tovarniške prostore. Tudi se morajo vjemati delovni prostori strogo s stavbnimi predpisi.

Trajalno je dolgo, preden se je dosegel ta košček delavske pravice. Ravno v omenjenih dveh državah so bili ti predpisi krvavo potrebni, kajti tu so kraji, kjer ni takorekoč nič drugega, kakor municijska industrija. Glavna središča v državi New Jersey so v Haskellu (Passaic County) in v Carney's Point (Salem County). V zadnjem okraju se vrsti ob reki Delaware na 15 milj daljeve municijska tovarna za municijsko tovarno; največje so v Penn's Grove, Gibbstown, Repaupo in v Doverju (Morris County). Vse so last znane Du Pont Powder Co.

Če bi se bili ti predpisi izdali pravočasno, bi se bilo lahko rešilo nekoliko stotin delavcev in drugih uslužbencev, ki so sedaj mrtvi. In lahko bi se bili izdali prej, če ne bi bili delavci v tej deželi tako malomarni glede na svoje lastne interese. Sredstvo, da bi se bilo to doseglo, je zelo enostavno: Politična organizacija.

Taki predpisi so politična reč. Dokler prepuščajo delavci politično moč svojim nasprotnikom, morajo za najmanjši košček pravice beračiti in moledovati. Če bi vzeli to moč v svoje roke, bi si jih lahko napravili zakone, ki jim potrebujejo. Tedaj ne bi bilo treba na stotine žrtve, preden se uveljavijo najkromnejša varstvena postava.

Mornariški tajnik Daniels apelira na časopise, naj ne poročajo ničesar o gibanju parnikov. — Dokler prihaja vlada še s takim apelom, se ji lahko ugodi. Sploh bi bilo pametneje, če bi ostala pri tem, kakor da skušajo vpeljati rusko-avstrijsko cenzuro.

V Detroitu je zgorel elevator, v katerem je bilo 300.000 bušljev pšenice za zavezničke. In ameriške-mu ljudstvu manjka kruha!

Ako čitaš Proletarca, pa spoznaj, da je dober list in te zanima, tedaj ga pokaži še tovarišu in mu ga priporoči, da bo tudi on to izvedel, kar izveš ti in se raučil, česar se učiš ti. To bo duševni dobiček zate in zanj.

Damoklejev meč.

Diplomatični stiki med Zedinjenimi državami in Nemčijo so prekinjeni. Kljub temu je Amerika še vedno nevtralna. Treba je bilo menda tega stanja, da se je pokazala beseda o nevtralnosti v svojem popolnem nezmislju. Kar bi morala nevtralnost pravzaprav pomeniti, tega ni. Vsaj v ogromnem delu sveta, ki je spojen z vezmi modernega gospodarstva in kolikor toliko tudi s kulturnimi interesi, ni resnične, brezpogojne nevtralnosti.

Kakšnemu zamorskemu plemenu v centralni Afriki, kjer ni še nobena evropska vlada ustanovila svoje oblasti, je morda vseeno, če zmagajo v sedanji vojni centralne sile ali pa zavezniki; tam je mogoče, da se sploh ne brigajo za vojno in ne čutijo nobenega pomanjkanja, ker nimajo časopisov in ne dobivajo nobenih vesti iz bojišč.

Po civiliziranem svetu pa ne le da ni resnične nevtralnosti, ampak je tudi nemogoča. Izjave raznih vlad, da ostanejo nevtralne, ne pomenijo nič drugega, kakor da se dotična država aktivno ne udeležuje vojne na nobeni strani. To je pasivnost napram vojni; in še ta je pogostoma le na papirju. Od te pasivnosti do resnične nevtralnosti je pa dolga, dolga pot. In skoraj nihče je ne prehodil.

Kako bi bilo tudi mogoče?

Ob izbruhu evropske vojne je izdal Wilson apel na prebivalstvo Zedinjenih držav, naj tudi ono ostane nevtralno. Po kinematografskih gledališčih so kazali vsakovrstne vojne slike in na platnu se je vselej pokazala prošnja, naj se gledalci z ozirom na Wilsonov apel vzdržijo vsakega izraza simpatije ali antipatije. Lastniki gledališč so na ta način ostali nevtralni; to se pravi: Pokvariti si niso hoteli kupčije. Njih apel pa niso prav nič zalegli. Navdušeni Nemci so kakor besni aplaudirali, če se je na platnu prikazal Vilče ali Hindenburg; angleška kri se je pa ogrela, če so marširali angleški ali francoski vojaki v dolgih vrstah na bojišče. Pa če ne bi bili aplaudirali, bi bile vendar simpatije ostale razdeljene.

Tiste nevtralnosti, katere ni pri posameznikih, pa tudi države in njih vlade nimajo. Ampak tukaj so simpatije in antipatije še veliko bolj osnovane na realnih interesih, kakor pri posameznikih, pri katerih je čustvo pogostoma močnejše od hladnega razuma. Interesi držav niso nevtralni. Če vlade ne zastopajo pravih interesov svo-

jih dežel, zastopajo vendar gotove interese v teh deželah; in po njih se ravna.

Naravno, da dandanašnji ni enotnih, državnih interesov. Prebivalstvo vsake dežele se deli v razrede in interese razredov po vsem svetu in v vsaki posamezni deželi posebej so si nasprotni. Odločujejo pa tisti interesi, ki vladajo. Ti so zaradi sebe samih naklonjeni na eno ali na drugo stran; nevtralni pa niso. Če bi zavladali drugi interesi, bi se morda naklonili na nasprotno stran; nevtralni pa tudi ne bi bili.

Zedinjene države dajejo sedaj prekrasno ilustracijo, kako zastare pojmi, kako izgube besede svoj pomen, koliko krvave ironije tiči v izrazu "nevtralnost". Vlada nevtralnih Zedinjenih držav je v tisočih brigadah in skrbih, ki se množe od dne do dne, in sredi teoretičnega miru ima celo vrsto pravih vojniškov.

Od kar je prišlo na dan, da je Nemčija delala poizkuse za alianco proti Zedinjenim državam, o čemer se danes ne more več tajiti, ker je Zimmermann priznal, da je poslal tisto noto svojemu zastopniku v Mehiko, se kažejo vladni v Washingtonu strahovi na vseh konceh in krajih. In njene skrbi so razumljive.

Iz popludnega vira je bajje vlada izvedela, da je v glavnem mestu Mehike ustanovljena izredno močna brezlična brzobjavna postaja, ki omogoča direktno zvezo med Mexico City in Berlinom in narobe. Če je vest resnična, kar hoče vlada doznati s preiskavo, tedaj je Nemčija za svoje prekomorske zveze popolnoma neodvisna od cenzure, ki jo je Amerika uredila v Sayville in v Tuckertonu. Nemške submarinke bi tedaj lahko dobivale direktne ukaze; lahko bi bile obveščene o odhodu vsake ladje iz kateregakoli ameriškega pristanišča. Nemški tajni agenti v Ameriki bi bili lahko vedno v zvezi z vlado v Berlinu.

Navsezadnje je razumljivo, da ne more biti nobena ameriška vlada ravnodušna napram takim rečem. Nihče ne more reči, da dokazujejo take priprave prijaznost Nemčije napram Zedinjenim državam. Resnica je, da tiči v vsakem takim koraku nova vojna nevarnost.

Nemška vlada bo imela seveda izgovor za vsa ta podjetja. Vojna med Ameriko in Nemčijo je mogoča; in ker je mogoča, mora biti Nemčija pripravljena za vsak slučaj. Da je taka vojna res mogoča, je pokazala Amerika, ko je prekinila di-

plomatične stike. Nemška vlada bi zanemarila svojo dolžnost, če ne bi storila priprav za vsako eventualnost.

Toda pogledimo nekoliko natančneje na stvar. Je li nastala nevarnost vojne res šele takrat, ko je bil Gerard odpoklican iz Berlina in je grof Bernstorff dobil svojo potnico? In ni li nemška vlada dotlej res nikdar mislila na konflikt?

Bilo bi treba pisati obširno zgodovino skoraj treh let, če bi hoteli naštetati vse, s čimer je Nemčija — in z njo Avstrija — množila nevarnost vojne. Da ima berlinska vlada ves čas svojo špijonažo v Zedinjenih državah, so dokazali različni procesi, pri katerih so obdolženci sami priznali svoje zaratniško poslovanje. Da so se niti takih intrig zbirale v nemškem poslanstvu, je izven vsakega dvoma.

Če bi bilo šlo pri tem mračnem delu izključno le za podjetja zoper zaveznike interese, bi se, četudi nekoliko po sili, še našlo opravičenje. Toda v nemških uradih ne sede otroci. Oni vedo, da so vse take zaratne pomisle nevarnost konflikta. Ne glede na to je bila špijonaža v nekaterih slučajih naperjena proti Zedinjenim državam samim. In prav tako je bila agitacija v mnogih slučajih tako promemška, da je že vsled tega morala biti protiameriška.

Če se prav s tem ne more dokazati, da je Nemčija hotela vojno z Ameriko, je vendar iz vsega razvidno, da je jemala možnost take vojne v poštev že v času, ko ni bilo v Ameriki nobenega razpoložanja zanjo.

V resnici je vse to popolnoma razumljivo. Takrat, ko je Nemčija napovedala brezobzirno vojskovanje s submarinkami, je že pozitivno računala s tem, da pride zaradi njenega ukrepa lahko do vojne. To ni uganjanje. To vemo pozitivno iz Zimmermannove note. Nemška vlada se je zavedala te nevarnosti, ker je vedela, da je s svojim novim bojem na morju prekršila Ameriki dano obljubo.

To so fakta.

Če je nemška vlada vedela, da pride lahko do vojne, pa je vendar storila korak, ki more dovesti do nje, tedaj je jasno, da je že prej izvršila priprave za ta slučaj. Zimmermannova nota, ki išče alianco z Mehiko in Japonsko šele po izbruhu vojne, ni mogla biti edina nemška priprava; prav zato ne, ker ne sede v berlinskih uradih otroci in

ker dokazuje vsa dosedanja vojna, kako so previdni in kako skrbje, da se obvarujejo vsakega presenečenja.

Ako vzamemo vse to v poštev, se ne moremo nikakor čuditi, da je sumničnje v Washingtonu zelo naraslo in da zasledujejo s skrajno nezaupnostjo vse, kar morejo izvedeti o nemških korakih.

Poroča se, da se Nemci v velikem številu izseljujejo v Mehiko. V New Yorku je mehiški konzul zadnje dni izdelal bajje poprečno po sto potnih listov na dan. Sedaj je bajje tudi v Chicagu tako. Vlada je dobila obvestila, da imajo Nemci v Vera Cruz in Monterey tajne sestanke in da se mrzlično pripravljajo za slučaj, ako izbruhnejo sovražnosti med Nemčijo in Zedinjenimi državami. Iz Lareda v Texasu prihaja vest, da je dal Nemčija Villi velike svote na razpolago, zato da bi s čim večjo močjo nastopal proti Carranzu in Zedinjenim državam: Na drugi strani so pa nemški agenti na delu, da bi pridobili Carranzo za Nemčijo.

Nismo pri volji, da bi vzeli vsako tako vest meni ni nič tebi nič za sveto resnico. Nikdar ni bilo čimkarskih telegramov in opisov, ne da bi se tu ali tam vmešale laži vanje. Strah ima velike oči: strah v Washingtonu je razumljiv, in zato je tudi razumljivo, da se vidijo reči, ki so, pa tudi reči, ki jih ni.

Ali kakor je potrebno, da si človek v takem položaju ohrani skepso, vendar tudi ne bi bilo nič opravljeno s frazo, da so vse skupaj le prazne marnje. Zlasti ne pristojata taka površnost socializmu, čigar naloga je vedno jasno in temeljito spoznavanje dejstev.

Fakta so taka, da nevarnost vojne ne pojema, ampak narišča. Sum jo pospešuje. In sum živi in ima celo podlago.

Nevarnost obstoja in tej nevarnosti je treba gledati v oči. Da mora tudi vlada računati s to nevarnostjo, se razume. Ampak čim večja je nevarnost, tem potrebnejša je hladnokrvnost baš na odgovornih mestih. Čim večja postaja na drugi strani možnost konflikta, tem nujnejša je previdnost in previdnost na naši strani. Tem bolj se mora od Wilsona, od ameriške vlade, od ameriškega kongresa zahtevati, da ne store nobenega koraka, ki bi pomenil, da dajejo Zedinjene države povod za vojno.

Utopija generalne stavke.

Od časa do časa se oglašajo v delavskem gibanju ljudje, ki imajo toliko temperamenta, da jim ga kritični razum ne more brzdati. Prav sedaj je zopet čas za take radikale, ki se opajajo z besedami in potem prezro, da je med besedo in dejstvom velika razlika. Kdor hoče nastavljal svoja ušesa, sliši zdaj vsak čas lahko besedo o generalnem štrajku.

Tak štrajk, pravijo temperamentni ljudje, mora biti odgovor delavstva na vojno. Tisti, ki so najbolj entuziastični, gredo pa še dalje, pa kar pravijo, da bo v Ameriki generalni štrajk, če izbruhne vojna.

S temi zanešenjaki smo najhitreje lahko gotovi. Njim lahko enostavno povemo, da ne bo takega štrajka, že zato ne, ker ne poslušajo delavske mase v tej deželi njihovega povelja, ker te delavske mase sploh niso radikalne in ker so večinoma politično neolane. Generalnega štrajka ne bi ameriško delavstvo uprizorilo, tudi če bi bilo to sredstvo tako sijajno, kakor je utopistično. Uprizorile ga tudi zaradi tega ne bi, ker je najbolj odločujoči faktor med ameriškim delavstvom, kolikor ga ni popolnoma indiferentnega, American Federation of Labor, in ta ga ne bo razglasila.

Gompers sklicuje za ponedeljek delavsko konferenco, ki naj razpravlja o stališču delavstva glede na vojno, obrambo, demokracijo in take reči. Kdor je čital poziv na to konferenco, bere v njem lahko, kar hoče. Sestavljen je tako kakor Bethmann Hollwegove note; kdor misli črno, mu potrjuje poziv črne misli; kdor je naklonjen na belo, mu potrjuje belo. Ampak nam zadostuje, da sklicuje konferenco Gompers, Wilsonov prijatelj, zagovornik demokratične stranke in član narodnega obrambnega sveta.

Kdor pričakuje od Gompersa, da bo priporočal generalni štrajk v slučaju vojne, je enak tistemu, ki šteje zvezde, da se spotika ob kamenju. Kar hoče Sam, ni nič drugega, kakor sodelovanje delavstva v vojni; za nagrado pa pričakuje nekoliko privilegijev za unije, kar imenuje varstvo demokratičnih pravic.

Ampak če ne bi bilo konservativnosti v A. F. of L., če bi bila ta organizacija sama navdušena za generalni štrajk, ostane dejstvo, da je v njej organiziranih okrog dva milijona delavcev, da je pa v deželi še nekaj več milijonov popolnoma neorganiziranih proletarcev, ki se od slučajja do slu-

čaja pridobe za štrajk za boljše plače, katerih pa ni pridobiti za politično, za revolucionarno stavko.

Toda pustimo se to na strani. Generalnega štrajka ne bo, ker je sam na sebi utopija in ker je posebno v slučaju vojne absurden.

Kako pa je bilo v Evropi, ko je izbruhnila vojna? Saj je to vendar kos zgodovine in iz nje se mora delavstvo učiti. Ukazana je bila mobilizacija. Nekoliko milijonov ljudi je v štiriindvajsetih urah zapustilo tovarne, delavnice, jame, polja itd. Človek bi mislil, da nastane vsled te silne izgube delovnih moči hipoma delavska roka tako dragocena, da se bodo vsa podjetja trgala za vsakega proletarca, ki je ostal doma.

Tako bi človek mislil. A kaj se je zgodilo v resnici?

Prva posledica mobilizacije je bila — silna brezposelnost. V eni tovarni je bilo vse tehnično osebje poklicano pod orožje; podjetje je ostalo brez vodstva in se je moralo zapreti. Iz druge so poklicali toliko delavcev v kasarne, da se z ostalimi ni izplačal obrat. In tako dalje. Delavske organizacije, ki dajejo brezposelno podporo, so v kratkem času izrpane svoje fondе; morale so skriti statutarične podpore; nekatere so morale ustaviti svoje poslovanje.

Vojna sama izprazni delavnice. Kaj naj jih prazni štrajk? Tisti, ki niso pod zastavami, iščejo takrat dela. Kako jih boš gonil v stavko?

Lahko bi se nam odgovorilo, da so v Ameriki drugačne razmere, ker nimajo Zedinjene države ogromne rezervne armade kakor evropske militaristične dežele. Tukaj torej ne bi mobilizacija izpraznila tovarn, ker imamo sistem prostovoljcev.

Ne varajmo sami sebe. Tisti hip, ko fakično izbruhne vojna, nastopi slučaj, ko pokliče predsednik lahko "vso neorganizirano milico" pod orožje. Za to ni treba šele zakona o prisilni vojaški službi. Konstitucija popolnoma zadostuje za to. In če se tisti, ki so poklicani, ne bi odzvali, je stalna vojska, pomnožena s policijo, konstabli i t. d. dovolj močna, da jih nažene v tabore. Kajti vojski imajo puške, delavec pa ne; prvi znajo streljati, drugi ne.

Tu ali tam se da kdo lahko ustreliti, ker noče ubogati mobilizacijskega povelja. Ampak v splošnem ne bodo takih protestantov meni nič tebi nič postavljali ob zid in streljali, ker jih lahko

žive pritirajo tja, kjer jih hočejo imeti. In kdor misli, da se jih bo kar milijon dalo postreljati, ker je eden dal tak zglede, ne pozna ljudi. Američani so prav tako iz krvi in mesa, kakor so bili Evropejci.

In kaj se sploh pravi generalni štrajk?

Besede gredo hitro iz ust, "doch hart im Rume stossen sich die Saehen."

Če ni generalni štrajk sama lepa fraza, tedaj pomeni, da se po vsej deželi, v vseh strokah, v vseh podjetjih, v velikih in malih, celo v domačijah ustavi vsako delo, vsak transport, vsak promet. In to je utopija, kakorkoli se obrne.

Da bi bila taka akcija mogoča, bi morala biti, ker se ne smemo zanašati na čudeže, če ne vse delavstvo, vsaj ogromna njega večina organizirana. In organizacija ne bi smela biti le na papirju, ampak vse njeno članstvo bi moralo stati na vrhuncu zavednosti. Kajti take ogromne akcije ne morejo izvršiti sami komandanti, če ne pozna vse članstvo njenega pravega pomena, njenega namena in svoje naloge do zadnje podrobnosti.

Kakšen nezmišeln san pa je v takem slučaju generalni štrajk? Ako bi bilo ameriško delavstvo po svoji ogromni večini res tako organizirano in tako zavedno, bi moralo poznati tudi pomen politične moči. Tedaj ne bi bila ameriška vlada taka, kakršna je sedaj, ne kongres enak sedanjemu. Politične in eksekutivne oblasti bi bile v rokah delavstva; to pa menda ne bi uprizorjalo generalnega štrajka samo proti sebi.

To se pravi: Če je delavstvo dovolj močno, da uprizori generalni štrajk, tedaj je generalni štrajk nepotreben.

Z besedami se večasi izvajajo igre. Govorilo se je že večkrat o generalnem štrajku; poročalo se je že o njem. Ali v nobenem slučaju ni šlo za resnično splošno stavko. Omejena je bila na kakšno mesto, ali na kakšno stroko ali na kakšno skupino; omejena stavka pa ni generalna.

Lahko se uprizori demonstrativna splošna stavka za 24 ur. To se je že zgodilo. Ampak to je demonstracija, na pa boj, ki se prične z namenom, da se bo brezobzirno vodil do zmage.

Splošna stavka pomeni absolutno počivanje vsakega dela. Vsa produkcija in prvi vrsti se mora ustaviti. Ravno tako vsa distribucija. In to je utopija.

Ali hoče Bolgarska mir?

Iz Londona poročajo, da je bolgarska vlada naznanila nemški, da ne more nadaljevati vojne in da sklene separaten mir, če ne bo vojna do poletja končana. Ministrski predsednik Radoslavov je podal podobno izjavo bajje tudi v sobranju Vest prihaja čez Rim, in to je glavni vzrok, da nimamo najpopolnejšega zaupanja v njeno resničnost. Iz Rima telegrafirajo vse svoje želje kot resnice po svetu. Fantazija ondodnih poročevalcev je tako živa, da pogostoma sami verjamejo, kar so si izmislili. S tem ni rečeno, da mora biti tudi ta vest na vsak način zlagana; če bi prišla iz kakšnega drugega kraja, bi jo brez obotavljanja verjeli, kajti možnost za njeno resničnost je velika.

Predvsem je vseskozi verjetnoda se je Bolgarska naveličala vojne. Kajti naveličala se je

je vsaka dežela, in vsaka bi rada sklenila mir, če ne bi imele vse vlade tistega strahu, ki smo ga že večkrat omenjali. Naravno je, da pada breme vojne na male države še veliko bolj kakor na velike in nič se ne bi čudili, če bi bila Bolgarska gospodarsko že izrpana.

Drugo je, da nima Bolgarska — tudi z vladnega stališča — v tej vojni ničesar več iskati. Sedanj položaj je zanjo tako ugoden, da ga z nadaljevanjem vojne nikakor ne more popraviti, pač pa ni izključeno, da si ga poslabša. Če bi se sedaj sklepal mir na podlagi vojnega položaja, bi Bolgarska lahko zahtevala toliko Makedonije, kolikor si je kdaj želela, in vso Dobružo. Veliko dalje pa tudi Radoslavove aspiracije ne morejo segati. Res, da je imel Ferdinand nekoč še vse drugačne sanje; ali te se po sedanjem političnem po-

ložaju ne morejo izpolniti. Koburzan je v času prve balkanske vojne upal, da se preloži njegova prestolnica, v Carigrad in da se bo dal tam kronati za Simeona II. Ali sedaj je sam zaveznik Turčije in lahko bi se celo zgodilo, da bi moral nje-govo vojaštvo samo pomagati Turkom braniti Carigrad.

Nič se torej ne more več goditi na bojišču, kar bi prineslo Bolgarski kakšno korist, in če se nadalje udeležuje vojne, se žrtvuje le za Nemčijo in Avstrijo.

Ali če je Radoslavov res pisal v Berlin, kar poročajo iz Rima, vendar to še ne pomeni, da hoče resnično skleniti mir. Taka izjava bi bila lahko zelo uspešen pritisk na Nemčijo, da podpre Bolgarsko finančno ali pa na kakšen drug način. Kajti če bi se res umaknila z bojišča, bi bil to za

Nemčijo udarec, ki bi lahko povzročil usodepolne posledice. In v Berlinu bi gotovo radi doprinesli znatne žrtve, da bi ga preprečili. Za dobro plačo bi Ferdinand prodajal bolgarske vojake tudi za tuje namene.

Če pa je v vesti vendar kaj več in če išče Radoslavov resno pot do miru, tedaj bi to pomenilo, da se je v Sofiji izpremenilo nekaj velikega. Separaten mir loči Bolgarsko od Nemčije in Avstrije, in če se želi bolgarska vlada rešiti te zveze, tedaj je to znamenje, da je izgubila upanje v zmago Nemčije in hoče odskočiti, da ne bi bila deložna njenega padca. Taka politika ne bi bila presenetljiva, kajti Radoslavov in njegova vlada sta vse prej kakor sentimentalna. Matematična politika je zapeljala Bolgarsko v vojno; matematična politika jo lahko izvede iz nje.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 14. avgusta 1904

Inkorporirana 22. aprila 1907 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

PRESEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Nunnery Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Jakob Kocjan, 1400 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POBOTOJNIKI:

1. pobotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
2. pobotnik: Frank Baydek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. pobotnik: Anton Welby, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Frank Skufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa.
Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
Franc Kos, Conemaugh, Pa.
Michael Flek, R. F. D. 7, b. 143-a, Johnstown, Pa.
Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
Ivan Hribar, 709 Broad St., Johnstown, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošni, pošiljati vse dopise saravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja "dne" potom Poštinih, Expressih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne dopise saravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovlja: Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošilja z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opaziš družinski tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

K ZDRUŽITVI.

Zasledujoč mnenje nekaterih članov S. D. P. Z. glede sedanjega poročila asesment, češ da je isti razpisan vsled primanjkljaja, katerega so povzročili nekateri prejšnji gl. odborniki, in da mora članstvo sedaj plačevati po njih krivdi višji asesment, moram reči, da je to nerensica. Večkrat sem slišal nekaj članov, ki razburjajo ostalo članstvo o tem, kljub temu da je sedanji gl. odbor natančno pojasnil sklep konvencije, katere je sklenila da: Najprvo mora postati S. D. P. Z. solventna. Tako so tudi pogojli s S. N. P. J., brez solventnosti o združitvi ni govora, to naj si tolmačijo vsi tisti, ki vedoma ali nevedoma razburjajo članstvo po svoji domisljiji. Očitek je pa namerjen proti glavnemu odboru. Krivdo, da organizacija ni dovolj podprta z denarnimi sredstvi, je iskati povsem drugje; pogledimo nekoliko zgodovino S. D. P. Z., na primer katastrofo v Primeru, Colo.; ravno v istem času še več smrtnih slučajev pri drugih družtvih. Organizacija je bila tisti čas tako prizadeta, da se je volče mislilo, da bo primorana prenehati poslovati, kajti v blagajni ni bilo toliko denarja, da bi se bilo vsaj pol teh smrtnih moglo izplačati, a kje so bile še ostale bol. podpore in drugi tekoči stroški. Vztrajno članstvo je to prebolelo le z največjo požrtvovalnostjo, da si obrani organizacijo; ta udarec nas spremlja še danes s tem, da niso pristopali novi člani, kot bi sicer bili. Drugi vzrok pa je bolniška podpora; članstvo naj zasleduje priobčene račune v glasilih, in izdatki med društvom in zvezo. Uverjen sem, da bodo kmalu našli, koliko nekatera društva več vzamejo iz zvezine blagajne samo za bolniško podporo, kakor pa v isto vplačajo za vse posamezne sklade vred; to naj nekoliko razmislijujejo in kmalu jim bo jasno, kam da gre denar. Mnenje članstva o poslovanju se zreali po delegatih na konvenciji, ki so bili v večinoma za to, da se članom plačuje bol. podpora kar v največji meri in nepretrogoma, a kako dobiti sredstva za to, to naj ima glavni odbor na svoji rami. To mu pa danes dela največje križe in težave zaradi potrebne solventnosti v finančnem oziru; v takih slučajih bi moralo članstvo zvesto stati ob strani glavnemu odboru ter ga podpirati, kar je mogoče, saj deluje v korist organizaciji, ne pa sebi. Opazi se tudi, da se nekateri člani prav malo za obstoj organizacije zanimajo; glavno mu je, da on dobi podporo. Vem za več slučajev, da so se člani javili bolne za take malenkosti, da o kaki opravičenosti ni moglo biti govora, nakar so si vzeli na ta način kar po cele mesece počitka, seveda na račun zveze. Nimam pa namena kritizirati opravičene slučaje; rečem le to da: ako bi bila društva bolj pazila na

svoje člane ter se bolj prepričevala o opravičenosti članov do bol. podpore, bi nam danes tega poročila asesment ne bilo treba plačevati v dosego solventnosti, ki je predpogoj za združitve. Usoda združitve je sedaj v rokah članstva, ne pa gl. odbora, zato naj gleda, da postanemo solventni, in potem se bo lahko prepričalo, je li glavni odbor za združitve ali ne.

Kot je razvidno iz poročila gl. odbora S. N. P. J. glede združitve, so vse zapreke odstranjene, omenjeni odbor je tudi zato, da se Zveza združi ali pridruži k S. N. P. J., ne da bi bila solventna, to pa pod pogojem, da bi se članstvo zveze vpisalo za toliko starejše kot je v resnici, ter tako plačevalo višji asesment (po starosti) in na ta način zvezin deficit v dolgih letih potom asesment pokrilo. Gl. odbor zveze tega ni mogel sprejeti, ker je mnenja, da bi bilo članstvo s tem zelo prizadeto, in morebiti celo nezadovoljno, pač pa se je držal sklepa konvencije, ki določa, da naj se potom povznanja asesment doseže solventnost, in čim bo solventna, se ima združiti.

Čital sem sklep gl. odbora S. N. P. J., da se naj v nadalje kar posamezna društva od drugih organizacij sprejemajo v Jednoto, ker so baje vsa pogajanja za združitve pretirana. Hotelo se je raztolmačiti potom javnosti, da je krivdo iskati pri drugih organizacijah, češ da jim ni za združitve. In vendar temu ni tako. Gl. odbor S. N. P. J. naj bi vendar nekoliko vpraševal dogovor in sklep, katerega je dal gl. odboru S. D. P. Z., in zveza se popolnoma strinja s tem sklepom, da je za združitve potrebna solventnost. In čim S. D. P. Z. dopolni to nalogo, da postane solventna, tedaj se združi ali pa pridruži, kakor se že hoče, in to je upati v najkrajšem času. Praznih rok se pa S. D. P. Z. ne more združevati, ker nje članstvo mora biti enakopravno z ostalim v vseh ozirih. Upati je, da Zveza v kratkem času stori odločne korake za združitve, kliče pa k temu delu še ostale svoje slovenske sestristine, naj ji slede ter po dolgem času zopet narod zedinijo, ter tako napravijo skupno veliko organizacijo, katere bi bila v čast in ponos vsemu članstvu in ugledna med drugimi narodi. Glavni odborniki: Proč z egoizmom, in na delo!

Bratski pozdrav!

Andrew Vidrich, pom. gl. tajnik S. D. P. Z.

PROTEST.

Conemaugh, Pa.

Društvo Boritelj št. 1 v Conemaugh, Pa., pripadajoče k S. D. P. Z. v Conemaugh, Pa. Mi člani zbrani na redni mesečni seji 3. decembra 1916 ob 2 popoldne najodločneje protestiramo proti sklepu zadnje konvencije v Pittsburghu, Pa., da se premesti urad S. D. P. Z. v drugo mesto.

1. Slovanska Delavska Podporna Zveza je bila ustanovljena v Conemaugh, Pa.
2. Slovanska Delavska Podporna Zveza je bila inkorporirana v Cambria Co., država Pa., da je sedež oziroma glavni urad v Conemaugh, Pa.
3. Mi člani, ki živimo v okolici, kjer stoji glavni urad, ne vidimo nikjer, da je mesto Conemaugh, Pa., krivo, ako kateri uradnik S. D. P. Z. napravi kako nepošteno dejanje.
4. Mi člani društva Boritelj št. 1, oziroma ustanovitelji S. D. P. Z., vidimo v tem izreku zadnje konvencije največje zasramovanje in nezaupnost napram št. 1, ki se nahaja v tem mestu. In kot ustanoviteljem S.D.P.Z. tudi našim bližnjim bratskim društvom, in sicer št. 2, št. 3, št. 9, št. 45, št. 4 in tudi št. 36, ki so le nekoliko milj oddaljene od tukaj.
5. Mi člani društva Boritelj št. 1 apeliramo na vse člane oziroma soprobrate, da priznajo želje društva Boritelj št. 1.
6. Mi člani društva Boritelj št. 1 ne vidimo v tem nikakega napredka, pač pa velike stroške za premostitev glavnega urada.
7. Smo pa, ako pride do združenja Jednot in Zvez, popolnoma zadovoljni z mestom, ki bo za glavni urad nove organizacije odločno po večini članstva.
8. Mi člani društva Boritelj št. 1 bomo porabili vse pravice, katere imamo po ustavi, po pravih in po državnih zakonih.

Frane Dremelj, preds. John Skufca, tajnik. Vid Rovaneš, blagajnik.

FINANČNO POROČILO S. D. P. Z. za mesec februar 1917.

Table with 3 columns: Društvo št., Društvo vplačalo, Društvo uplačalo. Rows 1-91 showing financial data for various groups.

Skupaj \$5,251.89 \$4,662.00 S. H. in P. D. 107.36 Upravni str. 176.05

Vsega skupaj \$5,359.25 \$4,838.05 OPOMBA: Od društev brez navedene svote vplačila so prispevki došli v gl. urad po 28. februarju.

*Svota vplačila znači prispevke za mesec januar.
**Svota vplačila znači prispevke za mesec januar in februar.

BLAŽ NOVAK, tajnik.

NAZVANILLO

Članom Moonrunski Trpin št. 60.

Moon Run, Pa. Na redni mesečni seji dne 18. februarja se je sklenilo, da mora vsak član plačati društvene prispevke društvu. tajaiku najkrajšeje do 28tega v mesecu. Kdor ne bo plačal do omenjenega dne, bo suspendiran za dotični mesec. Obenem pripravim članom omenjenega društva, da se bolj udeležujejo mesečnih sej.

S bratskim pozdravom Anton Petrovič, taj.

Dopisi.

Springfield, Ill.

Vsak začetek je težak, in tak je bil tudi moj, ko sem se dne 1. marca napravil po naši slovenski naselbini, če bi mogel dobiti kaj naročnikov za naš list "Proletarec". Mislil bi človek, da je to lahka reč, zakaj če pogledaš v saloone, se ne manjka "socialistov". Vsako nedeljo je "dober katoličan" in gre v cerkev, pri kozarec ječmenovca je pa "rdeč". Kadar mine pivska navdušenost, pa ni nič. Nekateri se pridruži, da je volil socialisti, pa vendar ni nič bolje, če ga človek povabi, naj vstopi v klub, ima pa tisoč izgovorov; draginja je, denarja nima, časa mu manjka, in sploh ne more.

Človek bi moral prav vsakemu posebej razkladati, da ni s tem skoraj nič storil, če je volil socialistično — če je namreč res; neorganizirani ljudje pogostoma niti ne vedo, kdo je kandidat te ali one stranke. Pa če tudi voli sam za svojo osebo enkrat, socialistično, kaj je to? Stranka ne ve zanj, ne more računati na njegov glas in nima od njega sploh nobene pomoči. Nasprotniki so za volitve organizirani, ima celo mašinerijo, poznajo vsakega volilca, pritisejo na tega tako, na onega tako, imajo na kupe denarja in ga razmečejo, kakor da ga delajo. Kako naj delavstvo kaj opravi zoper to, če nima dobre organizacije, da lahko vodi agitacijo in da pride do vseh volilcev?

Tak "socialist", ki enkrat voli, sicer se pa vse svoje življenje ne briga za socializem, misli, da dela stranka lahko čudeže. Ampak socialistična stranka more zmagati le z močjo, to moč pa le dobi, če se ji delavstvo pridruži.

Brez pomisleka lahko pravim, da večina naših rojakov ne pristopa stranki, ker ne pozna socializma. Razum tistih, ki so najbolj zagriženi in trobijo le to, kar slišajo od črne suknje, imajo simpatije za socializem. Toda s tem ni prav nič pomagano. Socializem je treba poznati, in to vendar ni tako enostavno, kakor naročati kozarec pri bari. Zato vabimo rojake v klub, zato jim pripravimo Proletarec, da se kaj nauče. Predvsem je treba, da se nauče misliti.

Zdi se mi, kakor da se večinoma tega najbolj boje. Zakaj če bi to hoteli, bi morali z veseljem posegati po Proletarec, kjer dobe z vsakim člankom kaj navodila, da premišlujejo.

Vprašal sem staroga naročnika, ki mu je naročnina potekla, če jo obnovi. Odgovoril mi je: "Če bi ga kdo drugi aiskal, bi ga že. (Mislim, da kakšna farovski srcaja). Nimam časa brati, imam toliko dela!" — Seveda, dva biznisa ne more človek opravljati; hoditi na štih in v prodajalno delat, to je malo preveč.

Neki saloonkeeper me je enako odslovil, da nima časa brati in da je to že zadnje povedal zastopniku.

Srečal sem dve ženski, seveda Slovenki, ki sta nekaj pobirali za sveto rimsko cerkev. Ogovorili sta me, jaz pa nju. Hoteli sta k notarju in sem ji peljal k njemu; če sta tam kaj dobili, ne vem.

Z začetkom se torej res ne morem pobahati, vendar pa še nisem izgubil upanja, da se tudi našim tukajšnjim rojakom še odpro oči. Pravijo, da je vse drago in tudi jaz vem to dobro. Ampak če bi se malo potrudili in brali "Proletarca", ne bi le vedeli, da je drago, temveč tudi zakaj da je drago, in kako odpraviti in kako bi se dala odpraviti. Če bi se organizirali in čitali delavski list, bi lahko dosegli, da bi bila cena živila poštena, pa bi si pri tem toliko prihranili, da se jim ne bi tisti centi za naročnino in članarino niti poznali. Zdjaj mislijo, da varčujejo, pa v resnici zapravljajo. Člane kluba št. 67 tudi pozivam,

naj se bolj redno udeležujejo seji in plačujejo asesment. Čez štiri-deset nas je, pa vidim vedno le ene na vsaki seji. Kje ste drugi? Saj zdaj ni take zime, in dela se tudi dobro. Vsaka mala jama je odprta, še take, ki so bile po dve leti zaprte.

Rojakom tudi priporočam, da pristopajo k S. N. P. J., da bodo zavarovani za bolezen in slučaj smrti. Spročiti imam žalostno novice, da nas je zapustil brat Jos. Skobe. Bil je dober član S. N. P. J. in je tudi v vsakem slučaju rad pomagal, kjer je mogel. Zapustil je žalujoco vdovo, tri sinove in hčer, vse odrasle; dva sinova sta oženjena. Star je bil 49 let, umrl je pa 13. februarja.

Se enkrat pozivam rojake, naj otresejo zaspanost in postanejo člani socialističnega kluba. In "Proletarec" naj si naroče. Če se ga bodo navadili čitati, jim ne bo žal.

T. B.

Lorain, O.

Le redkokdaj je kaj slišati iz tega kraja, a glavni vzrok je pač ta, da so delavske razmere, kakor menda večinoma povsod take, da se ni z njimi kaj bahati. Tistih dobrot kakor v nebesih nikakor ne uživamo, ampak težko se je treba boriti, če se hočemo ob svojih malih plačah preživeti v času sedanje nesramne draginje.

Oglašam se danes največ zato, da povabim brate in sestre društva "Pročeren" št. 62 S. S. P. Z., naj se polnoštevilno udeležijo četrtletne seje, ki bo v nedeljo, 1. aprila v navadnih prostorih. Urediti imamo več važnih reči, med temi tudi zadevo br. Louis Jeračiča, bivšega tajnika št. 31 v Farmington, W. Va., čigar nemila usoda je gotovo članstvu že znana. Komur pa ni, izve natančneje na seji, na kateri naj nihče ne manjka.

Pozdravljam vse člane in članice S. S. P. Z. in čitatelje tega vrlega lista, kateremu želim obilo naročnikov.

Math. M. Ostanek, tajnik.

Moon Run, Pa.

Naš socialistični klub v Moon Run prav dobro napreduje in šteje že 43 članov. Pričakujemo pa, da bodo rojaki v večjem številu spoznali potrebo politične organizacije in pristopali, da se bomo skupno bojevali zoper sedanji kapitalistični sistem in njegov despotizem.

Ne vem, kaj misli Martin Konda, ki je tukajšnjemu zastopniku G. S. pisal zaradi svobodnomiselnega kluba. Socialistični klub nam popolnoma zadostuje; kar bi pa Konda rad, pa ni menda nič drugega, kakor kakšna nova zgraga, ki jo je delal že ob ustanovitvi Proletarca. Ali bi rad začel zopet kaj takega?

S soe. pozdravom

A. Košir.

Waukegan, Ill.

Sedaj se približuje ljuba pomlad, katere se veseli mlado in staro. Ravno v tej dobi se spominjamo radi važnih dogodkov, kateri se spremenjujejo v današnjih časih.

Društva Slov. Narod. Dom v naši naselbini praznuje letos praznik nove spomladi, ker se bliža čas gradbe stavbe Slov. Nar. Doma! To bo prva stavba v naselbini za izobrazbo in kulturo ter za napredek sploh.

Na evetno nedeljo dne 1. aprila t. l. popoldne priredi društvo prvi slovenski banket, katerega namen je, združiti vse rojake in rojakinje v smislu koristi in splošnega delovanja v blagor naselbine. Področnosti glede banketa bodo razvidne na programih. — Rojaki! Slovenci! Ne zamudite priti in se prijaviti do zveča, kakor bo določeno od društva na mesečni seji dne 18. t. m.

Glede poročila računov bo vse priobčeno kakor po navadi ob zaključku meseca marca. Radi tega opozarjam vse delničarje in delničarke Slov. Nar. Doma, da se udeležijo glavne letne seje dne 18. marca ob 3.30 pop. v M. Slana dvorani. Apeliram na vas še enkrat, pridite! Slov. Nar. Dom se ne sme graditi brez vaših misli in nasvetov; tudi to je lepa vrednost ne pa samo denar. Torej odtrgate si vsaj malo časa in pridite na gl. sejo, kar bo na dnevnem redu večitev novega odbora. Izvolite si najboljšje može iz Vaše srede, ki bodo delali vepovsod v občo korist slovenske naselbine, kakor tu-

di v hitrejšo izvršitev stavbe in blagor naroda.

Vam kličem: S združenimi močmi za Slov. Nar. Dom!

Math Waršiek, tajnik.

Bear Creek, Mont.

Ker se nihče ne oglaš iz medvedjega grabna, sem se namenil, da izpregovorim jaz o tukajšnji prosperiteti. O draginji pač ne bom pisal, ker bi moral nositi vodo v morjo; saj veste, da je krompir povsod že delikatosa. Kar se pa dela tiče, mislim, da jo bom moral kmalu odkuriti; jama, v kateri delam, je pričela slabo obratovati, in še kadar se dela, se slabo zasluzi. Drugi rovi še nekaj bolje obratujejo, ampak nihče ne ve, kako dolgo bo to trajalo; nekako izgleda, kakor da prihaja čas, ko bodo slabo obratovali ali pa nič. Drugega zasluzka pa tukaj ni.

Šel bi v Kanado; tam se dobi delo, kamoso večinoma vsi, kar jih je za to sposobnih, v eyropski klavnici. Toda Kanada se mi je zamerila, ker sem pred par meseci sedel nekemu kanadskemu agentu na limanico. Vse, kar potrebuje človek, je drago, povrh je pa treba še plačevati vojni davek, ki znaša poprečno 25 odstotkov. Če kupiš za 10 centov tobaka, je treba plačati 5 centov "war tax"; če oddaš pismo ali karkoli na pošto, je povrh poštnine treba "war stamps"; ako gre človek v gledališče, je zraven 5 centov vstopnine cent vojnega davka.

Pa to me še ne bi bilo tako ujezilo. Ampak ko sem bil v malem mestu Lethbridge, Alberta, sem šel lahko dvajsetkrat na dan po mestu gorindol, pa me je na voga lu vsakokrat vojak ustavil z vprašanjem, če hočem pod puško. In ko sem mu stokrat povedal, da me to nič ne mikka, me je stoprvič zopet vprašal. Da bi ga strela! Niso me pa vpraševali, kaj da sem, kdo in odkod.

To se je zgodilo prvič na postaji. Tam sem moral povedati, da sem Amerikaneec, potem šele sem dobil vozni listek. A preden se je odpeljal vlak, so prišli pregledavati potnike, in kakšnih osem so jih pridržali, preden sem prišel jaz na vrsto. Ko je mene vprašal, kam da grem, sem mu pomolil pod nos vozni listek za Great Falls, Mont. Tedaj je hotel vedeti, kaj in kdo da sem. Povedal sem, da sem ameriški državljani, a zahteval je izkazilo. Šele ko sem mu pokazal državljanski papir, me je po nekaterih vprašanjih izpustil.

Po teh izkušnjah pripravim vsakemu rojaku, naj postane ameriški državljani, da ima v takih slučajih vsaj nekaj zaščite. Razum tega ima pa tedaj tudi državljanske pravice in lahko voli. Na volilni dan lahko glasuje za delavsko stranko in kadar bodo delavci tako zavedni, da bodo tako ravnali, nam ne bo treba prenašati draginje in brezpravno tavati za delom. Postanite državljani vsaj pred letom 1920, in tedaj oddajte glasove za socialistične kandidate!

Pozdravljam vse sodruge, Proletarec pa želim mnogo napredka. Math. Skinner.

NEVARNOST PREVELIKEGA ZAUPANJA.

Splošno obstoja mnenje, da je zaprtje bolezen, ki ne pusti nikakih zlih posledic. Ljudje navadno pravijo: "Bo že prešlo" ter počenjajo največje pogreške. Zaprtje v drobovju je vedno znak slabosti. Brez odlašanja rabite Trinerjevo Ameriško Grenko Vино, ki bo sestilo kri in povzročilo, da bo telesni sestav spet v redu deloval. Ojači Vam tudi življenje. Pri mnogih ženskih boleznih, ki nastanejo vsled zaprtja, kakor glavobol, nervoznost in splošna slabost, je Trinerjevo vino izvrstno sredstvo. Cena \$1.00. Po lekarnah. Trinerjev liniment je istotako priljubljen. Dokaz Vam je sledeče pismo z dne 5. februarja: Vaš Liniment je zares izvrsten. Celo leto nisem mogel dvigniti desne roke. Da ne bi toliko trpel, sem rabil Trinerjev Liniment, ki mi je toliko pomagal, da sedaj z lahkoto svojo roko uporabljam. Priporočam ga vakuemu, ki ima etrdelje ude.

S spoštovanjem, Frank Novatek, White Mouth Lake, Man., Canada. Cena 25 in 50 centov po lekarnah, 35 in 60 centov po pošti. Josip Triner, izdelovalec, 1333-1339 So. Ashland Av., Chicago, Ill. Adv.

Stranka

NACIONALNA KONVENCIJA SOCIALISTIČNE STRANKE.

V soboto je imela nacionalna eksekutiva Socialistične stranke izredno sejo, na kateri se je bavila s splošnim političnim položajem. Z oziroma na kritične razmere je sklenila sklicati na dan 7. aprila nacionalno konvencijo v Cleveland, St. Louis ali Chicago.

Kakor je znano, je bilo predlagano, da se skliče konvencija za jesen. Po dosedanjem glasovanju je videti, da je večina članstva za ta predlog. Eksekutiva je pa z ozirom na napete razmere mislila, da ne kaže odlašati konvencije do jeseni, ampak da je bolje, če se skliče takoj, zlasti ker se kažejo v stranki različni nazori o položaju in želi eksekutiva, da se pride do enotnega mnenja.

Sodrug Spargo se ni mogel udeležiti seje, ker so ga zadržavala predavanja. Za njegovo mnenje so vprašali brzojavno. Na sejo so bili povabljeni tudi tajniki tujejezičnih organizacij.

O konvenciji bi pravzaprav moralo glasovati članstvo, toda eksekutiva upa, da se njen sklep naknadno odobri. Postavila se je namreč na stališče, da je v kritičnem času treba nujno delati.

Konvencija bo štela 200 delegatov. Vsaka tujejezična zveza bo imela svojega "Fraternal-delegata". Katero izmed omenjenih treh mest bo določeno za sedež konvencije, se naznani pozneje. Stroški se pokrijejo tako, kakor je bilo predlagano za jesensko konvencijo.

Klubom J. S. Z. na znanje.

Glavni odbor socialistične stranke je poslal pred kratkim vsem našim in drugim socialističnim klubom apel za zbiranje denarja v prilogi fonda \$50.000, ki je namenjen za propagando in agitacijo za l. 1918-20.

Vse prostovoljne doneske v ta namen je pošiljati direktno tajniku skupne stranke, sodr. Ad. Gernerju, 803 W. Madison St., Chicago, Ill., ali pa tajništvu J. S. Z., katero odračuna svoto tajniku skupne stranke.

Tajništvo J. S. Z.

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 3. februarja 1917.

Navz. 1 so Godina, Petrič, Dubravac, Suša, Šavs, Kokotovič in Žičkič. Od nadzornega odbora je navzoč Mavrič.

Predseduje Suša, zapisnik vodi Žičkič. — Zapisnik zadnje seje se prečita in sprejme. Na znanje se vzame opravičenje sodr. Kokotoviča, ki se zanjde seje ni mogel udeležiti radi bolezni. Po zapisniku poroča gl. tajnik, da je nabavil od stranke 1000 "dime bank" in konf. odboru v Pennsylvaniji odposlal določeno svoto, kakor se glasi sklep zadnje seje.

Prečita se pismo kluba št. 22 v Chisholm, Minn., ki želi govornika. Ker ni sedaj nobenega govornika, ki bi šel v Minnesota, se zaključuje, da se da klubu v svoto agitacije \$35 iz zvezne blaginje, govornika pa da si preskrbe sami.

Poročilo iz Sesserja, Ill., v katerem naznanjajo, da mora klub vsled odhoda članov prenehati s poslovanjem, se vzame na znanje.

Gl. tajnik poroča, da je bilo v mesecu januarju razpečanih 2963 rednih, 196 dualnih in 68 izjemnih znakov. — Z oziroma na nominacije za mesto gl. tajnika poroča tajnik Petrič, da je nominiranih 7 kandidatov, izmed katerih sta dobila po pravih glasovnih skupnih stranke, ki določajo, da pridejo na glasovnico samo tisti kandidati, ki dobe iz dveh držav pet glasov, samo dva kandidata kvalificirano šteto glasov. Ta dva sta on in sodr. Filipovič. — Da se izogne nadaljnim potežkočam, ki bi morda izhajale iz nedostatkov zveznih pravil v tem oziru, se sklene, da se ravna po pravih skupnih stranke in priznata sodr. Petrič in Filipovič kot kandidata za mesto gl. tajnika, medtem ko ostali odpadejo.

Mavrič poroča v imenu odbora za načrt o gradnji Doma, da je odbor izprevidel, da je gradnja doma v večjem obsegu — kakor ga je zamisljal tajnik — ne mogoča. Tak Dom z dvoranami in prostorom za tiskarno bi stal nad \$40.000,00, kar je vsekakor za te razmere preveč. Predlaga, da se odbor za načrt gradnje Doma razpusti. To se vzame na znanje. — Dalje se zaključuje, da se proda material stare tiskarne, ker se nerabljen material kvarti. To prevzame v oskrbo sodr. Žičkič, upravnik R. S. Zaključek seje.

B. ŽIČKIČ, gl. tajnik.

KLUBOM J. S. Z. NA ZNANJE.

Ravnokar je izšla strankina platforma (načelna izjava) in program za l. 1916. Ta izjava bo veljavna sedaj nadaljnja štiri leta in bo vodilo naše agitacije in propagande. Treba je torej, da jo pozna in razume vsak aktiven član J. S. Z.

Ker je količina omejena — tiskalo se je je samo 2000 — naj klubi sežejo takoj po njej, da ne bo prepozno.

Cene so sledeče: 50 izstisov 40c, 100 izstisov 75c, 200 izstisov \$1.50. Poštnina prosta.

Naroča se pri tajništvu J. S. Z., 803 W. Madison St., Chicago.

Tajništvo J. S. Z.

Chicago, Ill.

Zadnjo nedeljo je bilo v dvorani S.N.P.J. drugo predavanje, ki ga je priredil Jugoslovanski socialistični klub št. 1. v tekoči sezoni. Predaval je sodrug Kristan o predmetu "Konec sveta" in znatna udeležba je pokazala, da narašča med tukajšnjimi rojaki zanimanje za znanstvena vprašanja.

Tretje predavanje priredi klub v nedeljo 25. marca,

ob pol treh popoldne v dvorani S. N. P. J., 2657 So. Lawndale Ave.

Predaval bo sodrug Ebin Kristan o predmetu

Življenje sveta.

Prirejajoči klub upa, da bo udeležba še številnejša, kakor na zadnjem predavanju in ne išče drugega zadoščenja, kakor spoznanje, da je s tem delom ustrezno čim širšemu krogu tukajšnjih rojakov. Opazili smo tudi lepo število zunanjih sodrugov in veselilo nas bo, če jih vidimo zopet.

Predavanje je javno in brezplačno. Vsakdo je povabljen in dobro došel. Sodrugji in rojaki so le naproseni, da pridejo po možnosti pravočasno, ker se v razmeroma mali dvorani poslušaleci s poznejšim prihajanjem motijo. Kdor je bil z dosedanjimi predavanji zadovoljen, naj pripelje prihodnje še svoje prijatelje.

Louis F. Truger, tajnik.

INDIVIDUALNE GLASOVNICE J. S. ZVEZE.

Chicago, Ill.

Za izvolitev gl. odbora, gl. tajnika in slov. odbora za upravo "Proletarca," sem danes razposlal vsakemu posameznemu sodrugu glasovnico, katero naj vsak član kluba pravilno izpolni, ter jo dočisti pošlje pravilno izpolnjeno v tajnik kluba, ali pa naj jo prinese s seboj na sejo kluba, ki se vrši 16. marca ob 8ih zvečer.

Vse sodruge in vsakega posameznega opozarjam, da gotovo izpolni poslano mu glasovnico ter jo izroči tajniku, to pa iz razloga, ker so sedanje volitve glavnih odborov in posebno še glavnega tajnika zelo važen faktor za nadaljni razvoj slovenske sekcije J. S. Z. Kot razvidno, sta predlagana za gl. tajnika sodrug Frank Petrič in sodrug Jos. Filipovič. Prvi — sodrug F. Petrič — nam je vsem znan kot delavec, vztrajen, točen in nepristranski; vsak tajnik kakor tudi posamezen član klubov, ve, da je sodrug Petrič izvrševal svoje dolžnosti kot sedanji glavni tajnik v splošno zadovoljstvo članstva J. S. Z. Sodrug Petrič je sprejel ponovno kandidacijo za gl. tajnika z zavestjo, da je stóril vse, kar je bilo v njegovi moči, da procvetja J. S. Z. in kot tak je vreden popolnega zaupanja in priznanja, da cenimo njegov trud in naporno delo. Marsikateri sodrugovi misli, da je vestno, pravilno in točno izvrševanje urada gl. tajnika lahka in enostavna reč. Toda temu ni tako. Urad gl. tajnika je naporen, zahteva zmožnega, neustranega in nepristranskega moža, ki ima ali je imel izkušnje ali pa energijo, da postane vesten, točen in vztrajen delavec, ki je glava, takorekoč vodja vse organizacije.

Naš klub je razmotrival vprašanje sedanjih volitev in je iz navedenih razlogov priporočil članom, naj glasujejo za sodruga Petriča. To seveda ni obvezen sklep, ker ima vsak član svobodo volitve; klubu se je pa zdelo v interesu napredka naše zveze koristno, da izreče v tej stvari svoje mnenje.

O sodrugu Filipoviču vsaj jaz nisem še nikdar bral kakega dela, da bi mogel soditi njegovo znanje. Raditega tudi ne morem o njem veliko pisati. Sodrugom je pač na

razpolago volitev — morda ga sodrugji znanaj bolj poznajo.

S tem nočem sodrugom morda kaj sugerirati, da naj volijo tega ali onega. Ne, Vsak sodrug naj glasuje po svojem lastnem prepričanju. Saj so zato volitve. Ali vsak klub in vsak član ima pravico in v gotovih slučajih tudi dolžnost, da izreče svoje mnenje in svoj svet.

Po naših nazorih ni v takem uradu, kakoršno je Zvezino tajništvo, dobro preveč eksperimentirati. Za uspešno opravljanje tega posla je treba izkušnje in prakse in oboje si je sodrug Petrič, kakor vemo, pridobil.

Klub št. 1. ne smatra za privilegij, da je tajnik Zveze Slovence. Saj ni doslej bil vedno Slovenec. Saj ni tudi prišlo še časi, ko bo Hrvat ali Srb na njegovem mestu. Toda praktično prihaja zelo v poštev, da razume sodrug Petrič precej dobro srbo-hrvaščino in da bi se delo v tajništvu zelo kompliciralo, če bi moral biti za slovenske posle še kdo drugi tam, ki bi bil takorekoč drugi tajnik.

Naša doba je zelo resna in polna kriz. Že zaradi tega je važno, da se ohrani v stranki toliko stalnosti, kolikor je mogoče.

To ne pomeni nikakršne nezaupnice naphram drugemu kandidatu; kjer je več kandidatov, morajo biti vedno nekateri pripravljeni, da ne bodo izvoljeni. Gotovo pa nam je vsem ležeče na napredku in razvoju naše Zveze in naše stranke.

Vse člane kluba št. 1 posebno vabim, da se zanesljivo udeležijo prihodnje seje. Razum volitev imamo še druge zelo važne zadeve na dnevnem redu, ki se morajo rešiti na tej seji.

Želeti je, da bi nekateri člani pogledali v članske knjižice, koliko znakov jim še manjka do februarja.

S socialističnim pozdravom
Louis F. Truger, tajnik.
2759 So. Avers, Ave.

JUGOSLOVANSKIM SOCIALISTIČNIM KLUBOM V ZAPADNI PENNSYLVANJI.

Herrnlinie, Pa.

Naš klub je na svoji zadnji seji sklenil, da je pozove vse socialistične klube v tej okolici, naj podajo v "Proletarcu" ali pa naravnost tajniku našega kluba svoje mnenje o letošnjem praznovanju prvega majnika.

Po našem mnenju bi bilo dobro prirediti v eni ali drugi naselbini skupno praznovanje. Zato bi bilo treba, da se sporazumemo, kje naj se priredi. Nam je vseeno, ali se nam pridružijo drugi klubi in pridejo v Herrnlinie, ali se pa izbere drug kraj, kjer se snidemo vsi. Le na tem nam je ležeče, da se priredi v naselbini, kjer je pričakovati čim večjo udeležbo in čim dostojnejše praznovanje.

Na vsak način bi bila skupna proslava boljša, kakor če postopa vsak klub na svojo roko.

Če se sporazumemo zaradi kraja, je treba še sestaviti program. In potem bi bilo tudi dobro, da bi dobili dobrega govornika, kar bi se tudi s skupno prireditvijo lože doseglo.

Če se takoj dogovorimo, imamo lahko lepo praznovanje delavskega praznika in ne bomo mogli nasprotniki govoriti, da hodi le par postopakev semintja, ker se jim ne ljubi delati. Ampak treba se je lotiti dela takoj, ker nam sicer čas preteče, preden kaj opravimo.

V tem zmislu pričakujemo predloge okolišnih klubov.

Slava prvemu majniku!
Živio mednarodni socializem!
Frank Kadovnik,
tajnik kluba št. 69.

Cleveland, O.

Profesor William Francis Barnard, znan socialističen pesnik in pisatelj bo predaval v soboto, dne 17. marca ob 8. zvečer v dvorani slov. soc. kluba na 5607 St. Clair Ave.

Rojaki, zmožni angleškega jezika, se vabijo, da se udeležijo tega predavanja.

M. Petrovič, taj.

Ganonsburg, Pa.

Vse člane kluba št. 118 v Ganonsburgu in okolici pozivam, da se zanesljivo udeležijo seje dne 25. marca ob desetih popoldne v navadnem prostoru. Na dnevnem redu imamo važne reči, ki jih je treba rešiti in se ne morejo odlašati. Naj torej nikogar ne manjka!

Paul Posega, tajnik.

Cleveland, O.

Slovenski socialistični klub št. 27, je sklenil prirediti letošnjo zimsko več predavanj, katera bi morala zanimati vsakega delavca. Ta predavanja se bodo vršila enkrat na mesec za dobo 6 mesecev in sicer:

- v nedeljo, dne 25. marca: "Naše politične stranke," v nedeljo, 22. aprila: "Naloge delavske politične organizacije," v nedeljo, dne 27. maja: "Socialistična stranka in mestna uprava."

Ta predavanja bo obdrževal sod. Matt Petrovič in se bodo vršila v klubovih prostorih, na 5607 St. Clair Ave. Namen teh predavanj je, podučiti slovenske delavce v Clevelandu, kolikor mogoče, o programu in ciljih soc. stranke in o nalogah politične organizacije.

Po predavanju bo vedno sledila splošna diskuzija in se bodo dali odgovori na morebitna vprašanja.

Vsi rojaki v Clevelandu se vabijo, da se udeležijo tega predavanja. Matt Petrovič, tajnik.

VAŽNO ZA SODRUGE!

Poleg obligatne izdaje Proletarca izdamo letos "Prvomajniško" publikacijo še posebej na finjšem papirju, in v obliki leposlovnega lista (Magazin). Velikost te posebne izdaje bo 11 1/2 x 8 1/2, toraj ista dolžina in širina, kot jo ima list "Čas". Ker bo ta posebna izdaja imela drugačno obliko kot regularni Proletarec, zato ne bomo mogli iste razposlati po drugem poštneem razredu. Treba bo torej gledati, da se pokrijejo stroški. Kako? Z oglasi! Sklenili smo, da ako dobimo za vsaj tri strani oglasov, da bomo dali potni čitateljem najmanj 16 strani samega izbranega čtiva in lepih slik. Kdor izmed sodrugov misli, da bi bilo mogoče dobiti kakšen oglas, dotični naj takoj piše po listine. Provizije od oglasov za to posebno izdajo damo ravno isto kakor ob Koledarja. Mi upamo, da izdamo to posebno številko od 15.000 do 25.000 izstisov. Vsi oglasi morajo biti v rokav upravnika najkasneje dne 14. aprila, ker takoj začetkom druge polovice meseca aprila to izdajo razposljemo, da sodrugi lahko razprodajajo do prvega maja. Sodrugji nam delo. Čim več bo oglasov, tim več bo dohodkov, in več bo dohodkov, toliko lepša in večja bo "Proletarčeva" prvomajniška leposlovnna revija.

Upravništvo.

KATOLIČANI V ZEDINJENIH DRŽAVAH.

Katoliška cerkev je povsod "preganjana", in četudi nimamo v Zedinjenih državah Carranza, so tukaj vendar vsakovrstni socialisti, framasoni, svobodomisleci, ki jih je vse hudici izpustil iz torbe, zato da preganjajo ubogo sveto mater cerkev. Kakor kaže statistika, se pa to preganjanje katoličanstva čisto dobro prileže. Po pregledu, ki ga je izdala tvrdka J. P. Kennedy and Son v New Yorku, se je zadnje leto število katoličanov v Zedinjenih državah pomnožilo za 458.770, tako da jih je bilo začetkom letošnjega leta 25.436.136; izmed teh jih je na kontinentu 17.022.879, v drugih krajih pa 8.413.257.

V 64 diecezah se je njih število pomnožilo, v 4 se je skrčilo, v 37 je ostalo neizpremenjeno. Duhovnikov imajo 19.893, od teh 14.602 posvetna, 5.381 pa redovnikov. Skofov je 93, nadškofov pa 14. Prirastek duhovnikov znaša 411. Seminarjev imajo 102 s 6.898 dijakih. Kolegijev za fante je 216, dekliških "Akademij" 697, sirotišnice 293, zavetišče za starce 293, cerkvenih šol pa 5.687, ki jih pohađa 1.537.644 otrok.

Čez 100.000 katoličanov imajo sledeče države:

New York 2.962.971, Pennsylvanija 1.865.000, Illinois 1.482.587, Massachusetts 1.406.913, Ohio 832.894, New Jersey 712.000, Michigan 631.000, Wisconsin 586.857, Louisiana 549.700, Missouri 531.000, California 524.233, Connecticut 508.498, Minnesota 478.335, Texas 411.790, Maryland v diskriptom Columbia 278.000, Rhode Island 275.000, Iowa 263.431, Indiana 255.255, Kentucky 181.686, New Mexiko 150.573, New Hampshire 134.009, Maine 133.627, Kansas 131.128, Nebraska 115.433, Colo-

Hrftobol

nastane navadno vsled nereda v oblistih in zahteva takošnjo zdravniško pozornost.

Severa's

Kidney and Liver Remedy

(SEVEROVO ZDRAVILO ZA OBISTI IN JETRA).

Vžvajte to zdravilo, da odpravite nerednosti. Priporoča se tudi pri vnetju obisti in mehurja, pri tiščanju ali odtoku motne scaline, pri boleznem puščanju vode, proti oteklim nogam, vodenici in kislem želodcu. Cena 50c in \$1.00.

Hrftobol je izgnil.

Mr. K. Nilankas, 11 Highland Ave., Newton Upper Falls, Mass., nam piše: "Trpel sem na hrftobolu in vsled bolečin na strani, in ko sem čital v Vasem almanahu, sem začel rabiti Severovo Zdravilo za obisti in jetra, in kmalo sem popolnoma okrevaj."

SEVEROVA ZDRAVILA

so napredni povsod v lekarnah. Zadrževajte samo Severova. Zevnite ponosno. Ako se morete dobiti, kar zahtevate, naročite naravnost od

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brosure. Pošljite naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba	\$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz čičaških klavnic	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.10
Ebin Kristan: Ilevarni socializem	.10
Kdo uničuje proletarjanje v malem Socializem	.10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	.10
Kapitalistični razred	.10
Vojna in socialna demokracija	.15
Prof. Wurmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svebodna znanost	.25
O konsumnih družtvih	.10
Zadrzna prodajalna ali konsum	.05
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10

Vse te knjige in brosure pošljemo poštnine proste.

PROLETAREC,

4008 W. 31st St., CHICAGO, ILLINOIS.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonske, itd. Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago. Najnižje cene.

KAKO ZASLUŽITI \$80.00 DO \$150.00 NA MESEC??!

Izučite se lahko v šestih, devetih ali dvanajstih mesecih. Dnevni in večerni razredi, na katerih se poučujejo praktični predmeti, angleška gramatika in višje šolska izobrazba. Nove razrede pričnemo s 20. marecem. Za informacije, in kako zaslužiti \$5.00 na dan, pišite na naslov: Chancellor J. J. Tobias, Chicago Seminar of Science, 53. W. Jackson Blvd., Chicago, Ill. (4x)

rado 110.987, Sev. Dakota 104.371, Montana 101.200.

Ave Maričica ni le učena, ampak bi rada bila celo duhovita. Učenost si človek lahko pridobi, če je priden in če nima ravno vode v glavi. Ampak poeta nasicitur — to velja tudi za duhovitost. Krompir je zelo koristen; ampak rožnega cveta ne more pa ne more imeti. Ave Mi ea je lahko smešna, ampak šaljiva ne more biti. Zato dela neznanško klaverno vtisk, kadar hoče dajati nasprotnikom "dobre svete". Veno pa, da je ne bomo odvadili tega, zakaj domišljavost ji je prirojena in se ne odpravi z nobeno operacijo. Ni li vrhunce domišljavosti, če svetuje komu, da naj bere "A. M.", zato, da se bo kaj naučil? Bog ji bo pač odpustil, ker ne ve, kako strašno je neumna; ampak če bi ji bilo kaj ležeče na tem, da pridobi nekatoličine za katoličanstvo, tedaj bi moralja prositi in pripraviti, da naj čitajo kaj drugega. Zakaj če je kdo že z eno nogo v katoličanstvu, jo bo prav gotovo umaknil, kadar čita njene neverjetne klobasarije.

Razumemo, da je človek tudi lahko katoličan, in nič nas ne boli, če je. Ampak sedanje stoletje je naposled vendar tudi za kato-

ličane dvajseto; Ave Mica se pa neprenehoma obeša na uro in hoče po sili potegniti kazala nazaj. Ne gre, Ave Mičica! Pouči se vsaj, kako se razlja suče, pa boš morda vendar razumela, da gre čas naprej. Le tiste zvezde, ki so tako daleč od nas, da potrebuje hč par let, preden nas doseže, vidimo v preteklosti, na zemlji pa nimamo več ne Abrahamovih na Torquemadnih časov.

Ljuba Mičica, ti bi morala dobiti nagrado ob brezvecev. Če bi bili vsi katoliški časopisi tako zavrkanli, ne bi bilo nikjer več nobenega katoličana, razun v tvojem tredištvu, kjer bi ostal morda za poznejši študij kakor petrefakt iz sekundarne dobe.

Venustiano Carranza je bil v nedeljo izvoljen za predsednika republike Mehike. S tem se je vizorij v Mehiki končal in dožela ima zopet po dolgem času stalno vlado.

V Washingtonu so slišali, da ima Nemčija bajte tudi v Brazilji brežične postaje. Skrb!

JAKO VAŽNO VPRAŠANJE?

"Ali sem že poslal znanstalo naravnost za "Proletarca"?"

Se ne!

Bethmanova kritika.

"Norddeutsche Allgemeine Zeitung", glasilo nemškega kancelarja, se bavi z inavguracijskim govorom predsednika Wilsona in ga ostro kritizira. V ta namen ima uvodni članek, v katerem pravi:

"Ena fraza v inavguracijskem govoru predsednika Wilsona nas posebno bode v oči: Pravično ravnanje, svoboda življenja in obramba proti organizirani krivici! — Tega, kar je predsednik Wilson s temi besedami pripravil zahtevati za vse človeštvo, pa ne smatra za pravico Nemčije.

Od prvega dneva vojne pa do časa, ko so bili prekinjeni diplomatski stiki, je bila vsa naša politika napram Zedinjenim državam boj za pravično ravnanje, za pravičnost, za svobodo življenja in za obrambo proti organizirani krivici, prihajajoči od naroda, ki je bil od naših smrtnih sovražnikov prisiljen na boj. Kaj je prihajalo kot odmev k nam čez vodo? Komaj se je vnel požar svetovne vojne, ko so se glasovi organizirane tiska v Zedinjenih državah trudili, da bi na vse mogoče načine razdražili javno mnenje proti nam. In vlada gospoda Wilsona je mirno gledala, kako Anglija polagoma odstranjuje pravico do rabe morja.

Ali to še ni zadostovalo. Ta vlada, ki je brez odpora trpela prerušitev vse trgovine med Ameriko in nami ter našimi nevtralnimi sosedi, je izdajala protest za protestom, čim se je začelo Angliji odplačevati z enako veljavo. In to vse kljub dejstvu, ki je bilo Zedinjenim državam dobro znano, da ni nameravala Anglija s svojim brutalnim preziranjem nevtralnih pravice nič drugega, kakor proti našim ženam in otrokom namerjano vojno izstradanja, s katero naj bi se naše sile polagoma podkopalje, ker se ji ni posrečilo, da bi nas premagala z orožjem.

Predsednik Wilson reklamira svobodo življenja za človeštvo. Le nemškemu narodu odreka to pravico. Obenem so vse Zedinjene države ena edina ogromna tovarna za izdelavanje orožja in streliva. Ne povečavajo se le obstoječe tovarne, ampak ustanavljajo se nova podjetja in s tem nova mogočna industrija, ki ima namen izdelavati vojni material za sovražnike Nemčije.

In medtem, ko podpira vlada Zedinjenih držav kršitelje nevtralnosti, zahteva od nas odgovornost za življenje in varnost vsakega državljanca, ki se upa kljub našemu resnemu svarilu v boje psovne na morju."

Včasih se vpraša le, kaj je rečeno. Včasih pa ni vseeno, kdo kaj pravi. Marsikaj v članku "N. A. Z." je popolnoma opravičeno, če pravijo to ameriški nasprotniki Wilsonove vlade. Drugače je pa, če pravi ravno tisto kancelarjevo glasilo. Bethmann Hollwegov list hoče s tem, da slika krivico Zedinjenih držav, le malo zakriti krivico nemške vlade, ki pa v resnici ne izgine, če je tudi angleška vlada uganjala krivico. "Norddeutsche Allgemeine Zeitung" dela zopet za navne duhove preračunjeni poizkus, prikazati vso vojno kot obrambo nemškega obstanka. Izvzemši majhen del socialistične opozicije je Bethmann Hollweg to mnenje sugeriral vsej Nemčiji. Zdaj bi ga rad sugeriral še vsemu svetu. Toda mi se lahko bojujemo proti ameriški vladi, če hoče ameriško ljudstvo zapeljati v nepotrebno vojno, od katere bi to ljudstvo imelo le neizmerno škodo; ni nam pa treba verjeti, da je nemška vlada ubogo nedolžno jagnje, na katero preže volkovi vsega sveta. Vojna mori Nemčijo; ampak nihče ni tega tako kriv, kakor njena vlada.

UTRINKI.

Neznansko velika pač ni bila čast, ki jo je krompir užival pred vojno. Krompir—kaj bi bilo to posebnega! — Prišla je vojna in pokazala, kakšen pomen imajo vprašanja hrane. Kdor hoče gledati, mu razlaga vlogo, ki jo igrajo materialne reči v našem življenju.

Iz neke interelacije socialističnega voditelja Troelstra je prišlo na dan, da je Holandija odrekla Belgiji krompir za setev. Troelstra je v parlamentu zahteval pojasnilo, zakaj se je to zgodilo. Poljedelski minister je odgovoril, da je Holandiji nemogoče pomagati Belgiji, ker ima sama pomanjkanje krompirja.

Kdo bo pomagal Belgiji, je vprašanje. Če ni krompirja, da bi se sadil, ga pozneje ne more bita jed. In to zbuja misel na prihajajočo lakoto. Na katastrofo. Na umiranje.

Kaj je vprico tega vprašanje znanosti, umetnosti! Kaj pomenijo vsi problemi kulture, če ni krompirja! Kajpada, med bruseljskim rotovžom, Rodinovim kipom, Maeterlinkevo dramo in vreča krompirja, to so razlike. Toda klie po krompirju je močnejši od klica po najzlahnejših produktih duha.

In vendar hrepenimo po vsem, kar je lepo in veliko in plemenito. Po znanju, po umetnosti, po vseh svetovnih človeškega uma koprniho. Pomanjkanje krompirja pa uničuje vsak naš polet.

Socializem je protikulturn, ker je treburarski! . . . Tukaj vidite prvi pogoj vse kulture! Uredite družbo, da mine skrb za krompir, koruzo in zelje, pa se ne bo treba nič bati za kulturo.

V pruskem deželnem zboru je imel socialistični poslanec, Hofer govor o vprašanju živila, in iz njega se lahko posname, da je položaj na Pruskem vse drugačen, nego ga slika nemška vlada. Po poročilu "Vorwaerts" je Hofer med drugim dejal:

"Umrljivost med starejšimi osebami silno narasča. Fizična odporna sila prebivalstva je tako padla, da se širijo epidemije. Položaj je mnogo resnejši, nego se je priznalo. Število samomorov se množi; stari ubijajo svoje otroke, ker ne morejo nikjer dobiti hrane zanje. Kljub temu hočejo še bolj naviti ceno krompirja, katerega je že nekaj časa težko dobiti.

Vlada se majo iz strahu pred agrarci na eni in iz strahu pred ljudskimi masami na drugi strani kakor trstika na vetru. Ako vztrajate na tem, da se vodi vojna dalje, morate skrbeti za to, da se bo ljudstvo moglo hraniti. Ali ne zadostuje vladi, da je izzvala sovraštvo vsega sveta zoper sebe? Ali hoče še revolucijo doma? Dosti dolgo ste krnili ljudstvo z lepimi besedami; zdaj zahtevamo živila."

"Vorwaerts" dodaja, da je sledilo govoru veliko odobravanje.

To poročilo dobi svoj pravi pomen šele tedaj, če vzamemo nekatere postranske momente v poštev. "Vorwaerts" je dolgo zastopal stališče socialistične manjšine, a naposled je dobila večina kontrolo nad njim in list je s tem izgubil svoj radikalno opozicijski značaj. Hoferjev govor bi pač tudi kljub temu lahko objavil. Toda opazka, da je sledilo govoru veliko odobravanje, postaja prav vsled tega verjetna, ker ni "Vorwaerts" glasilo Hoferjevih ožjih somišljenikov. Iz tega se tudi lahko sklepa, da "Vorwaerts" sam odobrava Hoferjeve besede, ki dobivajo na ta način popolno verjetnost. Če smo prišli do tega sklepa, prečitajmo še enkrat njegove besede in ustrašili se bomo ob njih. To je tako globok padeč človeštva, da ne bi bil nihče verjel v njega možnost v dvajsetem stoletju.

Po vseh okoliščinah je smatrati, da so Hoferjeve besede resnične. Če pa so, tedaj razodevajo grozo. Strašnejša je ta groza od tiste, ki razsaja na bojiščih. Pred sabo vidimo posledice bede, ki jo ustvarja vojna. Toda vojna ni edina smati bede; ona jo le pospešuje in stopnjuje. Tudi brez vojne je beda posledica vladajočega gospodarskega sistema, kapitalizma. Slika, ki jo je podal Hofer, nam pa kaže, da ne more imeti človeštvo v naših časih večje naloge, kakor napeti vse moči, da se reši kapitalizma in zamaši s tem enkrat za vselej vir bede.

"List "Razon" v Buenos Aires poroča, da so vlade republik Chile, Brazilija in Peru odobrile predlog Argentinije, ki gre za to, da se uvede akeija nevtralecev za dosegu miru v Evropi in da se prepreči prenos vojne v Južno Ameriko. Pričačuje se, da se kmalu snide konferenca latinskih republik v Ameriki, da poda ta konferenca določeno izjavo o politiki Južne Amerike napram vojni in da se pridružio temu gibanju vse ameriške države razun Zedinjenih držav. Argentinija ne povabi Zedinjenih držav na to konferenco, ker zastopa mnenje, da se ne morejo smatrati za nevtralne, odkar je Wilson prekinil diplomatske stike z Nemčijo.

Nekaj je v tem poročilu vsekakor čudnega. Tako, kakor ga podaja list "Razon", bi bilo mišljati, da nastopa Južna Amerika proti Zedinjenim državam. To se pa slabo ujema z vestimi, ki so prihajale prav iz teh držav takrat, ko je izbruhnila kriza med Nemčijo in Zedinjenimi državami. Mogoče je, da ni sedanje poročilo — vsaj v svojem tonu — natančno; mogoče je, da niso bila resnična tedanja poročila; mogoče je, da so bila resnična, a da so vlade med tem izmenile svoje stališče. Čas za tako izpremembo nazorov bi bil pač zelo kratek in nastalo bi važno vprašanje: Kaj je vplivalo na to izpremembo?

Lahko si je misliti različne vplive. Na vsak način bi morala tudi vlada Zedinjenih držav razmišljati o njih, zakaj tega, da nastanejo še v Ameriki kakšna kritična nasprotja, si pač ni želeli.

Kar se tiče konference, je njen namen hvalevreden. Da se hoče Južna Amerika obvarovati vojne, je lepo, in kakor se zdi, se ji ne bo prav pretežko obvarovati te katastrofe. Nevtralna akcija za dosegu miru je pa sama na sebi gotovo plemenita; ampak da bo praktično rodovitna, je več kakor dvomljivo. V sedanjem stadiju vojne ni mir odvisen od nobenega nevtralnega posredovanja, temveč od volje vojskujočih se držav, da ga sklenejo. Vsa čast južnoameriškim republikam; toda tisti, ki so si doslej prizadevali kaj s posredovanjem, so imeli vendar več vpliva, kakor Argentinija, Chile ali pa Uruguay. Pa niso doslegli ničesar.

"Telegraaf" v Amsterdamu piše, da so nemške oblasti v Belgiji ustavile vso industrijo. Prepoved obsega vse tovarne, v katerih je zaposlenih več kakor dvanajst delavcev, ali kjer se rabijo stroji z več kakor petimi konjskimi silami, ali kjer se porabi več kakor pet ton premoga ali drugega kuriva na dan. Brez dovoljenja nemških uradov je Belgijcem tudi od 1. marca dalje prepovedano graditi tovarne ali pa dokončavati že začete tovarniške stavbe.

Očividno ima ta prepoved namen, da se zabrani poraba materiala, ki ga potrebujejo Nemci za vojne namene. Tako posega vojna boljbolj v vse življenje in vse je podvrženo njenim interesom.

je poklical na nabor mladeničev,rojene v letih 1899 in 1900; zglasiti se morajo do 10. marca." Poročevalec dodaja, da kliče avstrijska vlada tudi može od 55. do 61. leta, ki so sposobni za vojaško službo, pod orožje.

Nekaj je na tem poročilu na vsak način nenatančnega. Naborov v Avstriji ne razpisuje vojno ministrtvo. V normalnih časih mora rekrute dovoliti parlament, sklepe v teh zadevah pa izvršuje domobranski minister. Sedaj, ko ni parlamenta, nadomeščajo njegove sklepe takozvane cesarske naredbe, za katere je odgovorna splošna vlada; izvršuje pa tudi sedaj notranje vojaške reči domobranski minister.

Morda je v švicarskem poročilu pomota le v tej stvari. Ampak na poročila, v katerih se sploh nahajajo pomote, se je na vsak način težko zanášati. Kljub temu omenjamo vest, kajti sama na sebi ni nemogoča. Osemajstletne fante je Avstrija že klicala pod orožje, moške do 55. leta tudi, in če hoče dopolniti armado, skoraj ne ostaja nič drugega kakor to, kar pravi poročilo.

Svetloba v vodi.

Na ženevskem jezeru so učenjaki študirali, kako globoko dospe svetloba v vodi. Ženevsko naravoslovsko društvo je za ta raziskovanje dalo 2500 frankov. Svednik s tremi prižganimi svetilni je svetil v čisti vodi 39 metrov globoko. Električna luč je svetila 33 metrov globoko. Če je pa dalj časa svetila, je svetila 67 metrov. Preračunili so, da solnce razsvetljuje 250 metrov v vodi, toda globokeje je temno kakor v rogu.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVALNIJ BANKE EVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vse gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vključno in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka khzati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih živajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kake banke te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banke, ki je članica te zveze, če to dovolj jasen dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housem. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojake, so ji takoj prišle na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnilo zopet normalne razmere. Tu Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Housem, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NASO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kadar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bondov.

J. Stepić

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE

Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

Dr. Richter's Pain Expeller
za revmatične bolečine, za bolečine otrplosti sklepov in mišic.

Pravi se dobi le v zavitku, kot van kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavitku naše trine znamke s ščiro.

25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si za ravnost od F. Ad. Richter & Co. 74-90 Washington Street, New York, N. Y.

CARL STROVER Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih. Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah. St. sobe 1009 133 W. WASHINGTON STREET CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3989

Moderno urejena gostilna VILLAGE INN s prostornim vrtom za izlete MARTIN POTOKAR, Ogden Ave., blizu cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska števil.: 224 m.

Ako želiš čitati najnovije in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

LOUIS RABSEL moderno urejen salun 41 480 GRAND AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izbija mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 R Ohio St., Chicago, Ill.

MODERNA KNIGOVEDENICA. Okusno, hitro in zpečno delo za privatnike in društva. Sprejeto mamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nismo cene in poštna postrofta. BRATJE HOLAR, 1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill. (Adver.)

SLOVENC! pristopajte k SLOVENSKEI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50. Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je **Narodna Tiskarna** 2146-59 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka **F. KERŽE CO.,** 2711 South Millard Avenue. CHICAGO, ILL. Cenike prejmete zastonj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik **MARTIN BARETINČIČ** 324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Ne igray se z zdravjem!

Zdravje je več vredno ko bogastvo. Ako se počutiš dobro, nikar ne spravljay v nevarnost svojega zdravlja s tem, da poskušaš raznovrstne alkoholne grenčice, ki ne oslabe samo krvi, marveč več ali manj uničujejo krvne celice. Kri je takoreč reka, ki ti daje dragoceno življenje. Ona se preteka po arterijah in žilah in prinasa hrano vsaki posamezni celici in okrepeje vse telo. Istočasno odstranja nepotrebne snovi, ki se prehitro zbirajo, in pokoujeje raznovrstne bacile. Radi tega se treba ogibati vsega, kar bi oslabiljevalo in storilo nezmožne krvne celice. Edinole silna, močna krvna teleca so sposobna, da izvršujejo namene, ki ga imajo, namreč: Ohranjevati in varovati. Cisto naravno vino jim nikakor ne škoduje. "Ono okrepuje živčni sistem in usposablja telo, da izvršuje svoje glavne namene", pravi dr. Armand Gauthier, član francoskega zavoda, v svojem predavanju, ki ga je imel pred zdravniško komisijo v Parizu.

Trinerjev Ameriški Elikvir iz Grenkega Vina.

To sredstvo, s kojim se nobeno primerjati ne da, je sestavljeno iz rastlin, korenin, ki so priznane zdravniške vrednosti, in iz naravnega, čistega, popolnoma zrelega vina. Nima nikalih kemikalij ali strupov. Pospešuje prebavo, okrepuje organe, jih oživlja in daje moč živcem. Pomaga pri

ZAPEKI VETROVIH NAPENJANJU GLAVOBOLU NERVOZNOSTI SLABOKRVNOSTI POMANJKANJU ENERGIJE SPLOŠNI SLABOSTI

hitro in sigurno. Odkloni kratkoma vse ponarede, ki žo samo denar! Nase načelo je, da izgotovimo sredstvo, ki je dobro, ki pomaga — in naša cena ostane — naj se cene tvari, posebno vina, še tako dvigajo — vedno iste: \$1.00. — PRI VSEH DRUGISTIH.

Sedanji letni čas pripelje seboj raznovrstna nezaželjena goste, posebno revmatizem in nevralgijo. Ali veš, kako jih sprejeti? Najboljši način je, da rabiš TRINERJEVO OBLIZ. Je izvstno zdravilo, ako Te boli vrat, ako imaš oteklino, razpokline itd. Cena 25 in 50c, pri vseh drugistih, po pošti 35 in 60c. Pri vseh boleznih, ki so spojene s kašljem, rabi Trinerjevo zdravilo za kašelj (TRINER'S COUGH SEDATIVE), cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

JOS. TRINER komik izdelovalec, 1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Central Hotel Conemaugh, Pa. **Fred. Mosebarger,** LASTNIK. **Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.** Zdravnik za odstranje boleznin in raneolnik. Zdravniška praksa v brezplačno — plati je v sdravlja. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 8 p. no.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živi bolniki naj pijeje slovensko.

DENAR V DOMOVINO. Sigurno jamstvo, da se Vam denar ne izgubi kadar ga pošiljate je—ko Vam ga pošilja. Mi jamčimo za vsako pošiljatev. **POŠILJAMO TUDI BRZOJAVNO** za \$2.50 vsako denarno pošiljatev, ako naslov ne presega 6 besedi. **SIFKARTE** Vsaki, kateri želi potovati v domovino po vojni, naj si sedaj osigura prostor na parniku ako hoče da potuje z enim od prvih parobrodov, kateri otplujejo po vojni v Evropo. Ako želite kakšne pojasnila v kateri koli stvari, pišite ali pa pridite osebno na: **KASPAR STATE BANK** 1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO Kapital, prebitih in vloge nad \$5,000,000.00.